

Závislost na hracích automatech mužů a žen pohledem jejich partnerů

Karolína Brychtová

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Karolína Brychtová
Osobní číslo: H20333
Studijní program: B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Závislost na hracích automatech mužů a žen pohledem jejich partnerů

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti závislosti na hracích automatech, rodiny a rizikového chování.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvalitativního výzkumu formou hloubkového rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- DÁVIDOVÁ, Michela, 2020. Patologické hráčství: výskyt, diagnostika, léčba, komplexní pohled na problematiku. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2758-5.
- FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2014. Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. Praha: Grada. ISBN 978-802-4750-460.
- KALINA, Kamil, 2015. Klinická adiktologie: jak jí porozumět a jak ji překonat. Praha: Grada. ISBN 978-802-4743-318.
- NEŠPOR, Karel, 2018. Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby. Praha: Portál. ISBN 978-802-6213-574.
- ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2014. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Radana Kroutilová Nováková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **15. ledna 2024**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 18. 4. 2024

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku závislosti na hracích automatech mužů a žen z pohledu jejich partnerů. Naše práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou. Teoretická část se skládá z tří kapitol, kde první popisuje vznik, vývoj a fáze závislosti, druhá se zabývá patologickým hráčstvím, jeho motivy, možnými pozitivy a riziky hráčského chování a jeho léčbou, třetí kapitola se věnuje patologickému hráčství v kontextu partnerských vztahů a rodiny. Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum, jehož cílem je hlouběji porozumět zkušenostem jedinců, kteří prožili vztah s osobou s tímto typem závislosti. Pro náš výzkum jsme data získali pomocí polostrukturovaných rozhovorů se dvěma respondenty ženského pohlaví a dvěma respondenty mužského pohlaví.

Klíčová slova: závislost na hracích automatech, partnerské vztahy, dopady hraní na partnera závislého, léčba hráčského chování, rodina hráče, patologické hráčství

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the issue of gambling addiction of men and women from the perspective of their partners. Our work is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part consists of three chapters, where the first one describes the origin, development and stages of addiction, the second one deals with pathological gambling, its motives, possible positives and risks of gambling behaviour and its treatment, and the third chapter deals with pathological gambling in the context of partner relationships and family. The practical part focuses on qualitative research aimed at a deeper understanding of the experiences of individuals who have experienced a relationship with a person suffering from this addiction. For our research, data were collected through semi-structured interviews with two female and two male respondents.

Keywords: slot machine addiction, partner relationships, effects of gambling on the addicted partner, treatment for gambling behavior, family of the gambler, pathological gambling

Ráda bych vyjádřila svou vděčnost paní Mgr. Radaně Kroutilové Novákové, Ph. D., za její trpělivost, vedení, cenné rady a odborné konzultace během procesu psaní této práce.

Dále bych ráda poděkovala účastníkům výzkumu, kteří se se mnou i přes citlivost tématu podělili se svými zkušenostmi.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZÁVISLOST	12
1.1 VZNIK A ROZVOJ ZÁVISLOSTI	13
1.2 FÁZE VÝVOJE ZÁVISLOSTI	14
2 PATOLOGICKÉ HRÁČSTVÍ.....	15
2.1 MOTIVY HRÁČSKÉHO CHOVÁNÍ.....	18
2.2 MOŽNÁ POZITIVA A RIZIKA HERNÍCH AKTIVIT	18
2.3 LÉČBA PATOLOGICKÉHO HRÁČSTVÍ.....	20
3 PATOLOGICKÉ HRÁČSTVÍ V KONTEXTU PARTNERSTVÍ A RODINY.....	25
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	28
4 VÝZKUM.....	29
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	29
4.2 POJETÍ VÝZKUMU	30
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	30
4.4 VÝZKUMNÝ NÁSTROJ	31
4.5 DESIGN VÝZKUMU.....	32
4.6 POSTUP ANALÝZY.....	32
4.7 ANALÝZA DAT U JEDNOTLIVÝCH PŘÍPADŮ.....	34
4.8 ANALÝZA NAPŘÍČ PŘÍPADY	36
5 INTERPRETACE DAT.....	38
5.1 CO SE TO DĚJE?	38
5.2 PROČ MI TO DĚLÁŠ?.....	40
5.3 PODPORA.....	42
5.4 ZŮSTANEME SPOLU	44
5.5 DŮVĚRA	45
5.6 KDO ZA TO MŮŽE?.....	46
5.7 STRAŠÁCI VE SKŘÍNI.....	47
6 ZÁVĚR INTERPRETACE DAT.....	49
7 ZÁVĚR.....	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	55
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	57
SEZNAM TABULEK.....	58

SEZNAM PŘÍLOH.....	59
---------------------------	-----------

ÚVOD

Tato bakalářská práce má za cíl prozkoumat a podrobněji porozumět prožitkům jedinců, kteří se ocitli ve vztahu s partnerem s hráčskou závislostí. Takové vztahy často přinášejí nejen emoční, ale i finanční problémy, které mohou negativně ovlivnit stabilitu a spokojenost partnerského svazku. Stres vyplývající z této situace často zasahuje do psychického pohody obou partnerů a může vést k vážným komplikacím ve vztahu. Pokud je navíc partner s hráčskou závislostí neochotný podstoupit léčbu, může to vést k rozhodnutí ukončit vztah, přestože láska k němu přetrvává. Těžko se dá totiž pochopit, jak náročný a stresující takový vztah může být, pokud člověk tuto zkušenost sám nezažil. Cílem naší práce je tedy přiblížit tuto specifickou dynamiku vztahu s partnerem s hráčskou závislostí a zachytit pocity, které s sebou tento typ vztahu přináší.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části naší práce rozebíráme teoretická hlediska týkající se hráčské závislosti. Na základě odborné literatury se první kapitola věnuje samotné definici závislosti, zatímco druhá kapitola se zaměřuje na hlubší porozumění fenoménu patologického hráčství. Tato část práce se dále rozvíjí v poslední třetí kapitole, která analyzuje hráčství v rámci partnerských vztahů a rodinné dynamiky. V praktické části práce nejprve prezentujeme metodologii našeho výzkumu a následně interpretujeme data, získaná z polostrukturovaných rozhovorů se čtyřmi respondenty. Tímto způsobem se snažíme propojit teorii s praktickými zkušenostmi a získat tak komplexní a hlubší pochopení problematiky hráčské závislosti v kontextu partnerských vztahů.

Hlavním cílem naší práce je popsat zkušenost jedinců se soužitím se závislým partnerem. Dalším cílem je porozumět, jak je tato životní zkušenost formovala v dalších životních etapách, jaký význam této zkušenosti přisuzují v rámci navazování dalších partnerských vztahů a jaké byly momenty, které vedly k setrvání či k ukončení vztahu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁVISLOST

Pojem závislost definuje Křížová (2021) jako soubor příznaků, kdy látka nebo činnost, na které se člověk stal závislým, má pro něj mnohem větší hodnotu než chování a zásady, které pro něj byly důležité před vznikem závislosti. Jedná se o stav, kdy se závislý nadměrně věnuje látce nebo činnosti, na které je závislý, a kdy je jeho duševní a fyzické zdraví zcela závislé na stálém přísunu návykové látky nebo činnosti. K rozvoji syndromu závislosti může vést určitá činnost, psychoaktivní chemická látka nebo návyková látka. Vlivem tohoto dochází k poškození organismu, poruchám chování, vnímání a kognitivních funkcí a poruchám osobnosti.

Závislost je termín, který se používá pro označení návykových a impulzivních onemocnění, která jsou klasifikována jako duševní poruchy a poruchy chování. V současné době se k diagnostice a léčbě návykových a impulzivních poruch používají dva klasifikační systémy. Jedná se o klasifikační systémy MKN-10 (Slovák, Daňková, Przewczková, Zvolský, 2020) a DSM-5 (Raboch, Hrdlička, Mohr, Pavlovský, Ptáček, 2015).

Podle 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10), kterou ve své publikaci uvádí Nešpor (2007), by definitivní diagnóza závislosti měla být stanovena pouze v případě, že během jednoho roku dojde ke třem nebo více z následujících událostí:

- **silná touha nebo pocit puzení** užívat látku;
- **potíže v sebeovládání** při užívání látky, a to, pokud jde o začátek a ukončení nebo o množství látky;
- **tělesný odvykací stav**: Látka je užívána s úmyslem zmenšit příznaky vyvolané předchozím užíváním této látky, případně dochází k odvykacímu stavu, který je typický pro tu kterou látku. K mírnění odvykacího stavu se také někdy používá příbuzná látka s podobnými účinky;
- **průkaz tolerance k účinku látky** jako vyžadování vyšších dávek, aby se dosáhlo účinku původně vyvolaného nižšími dávkami;
- **postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů** ve prospěch užívané látky a zvýšené množství času k získání nebo užívání látky, nebo zotavení se z jejího účinku;
- **pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků**.

Raboch, Hrdlička, Mohr, Pavlovský a Ptáček (2015) také uvádí diagnózu podle Diagnostického a statistického manuálu Americké psychiatrické asociace (DSM-5), kdy

pacient musí vykazovat alespoň tři ze sedmi níže uvedených příznaků ve stejném období 12 měsíců:

- růst tolerance (zvyšování dávek, aby se dosáhlo stejného účinku);
- odvykací příznaky po vysazení látky;
- přijímání látky ve větším množství nebo delší dobu, než měl člověk v úmyslu;
- dlouhodobá snaha nebo jeden či více pokusů omezit a ovládat přijímání látky;
- trávení velkého množství času užíváním a obstaráváním látky nebo zotavováním se z jejích účinků;
- zanechání sociálních, pracovních a rekreačních aktivit v důsledku užívání látky nebo jejich omezení;
- pokračující užívání látky navzdory dlouhodobým nebo opakujícím se sociálním, psychologickým nebo tělesným problémům, o nichž člověk ví a které jsou působeny nebo zhoršovány užíváním látky.

1.1 Vznik a rozvoj závislosti

Křížová (2021) ve své knize uvádí, že o původu závislosti existuje mnoho teorií, které lze rozdělit na biologické, psychologické, sociální a spirituální. **Podle biologického modelu** je vznik závislosti podmíněn například souborem genů, prenatálními, perinatálními a postnatálními vlivy na dítě nebo nemocí, která může jedince ovlivňovat po celý jeho život. V důsledku toho, tento systém považuje závislost za nemoc, způsobenou různými dysfunkcemi a genetickými predispozicemi. Biologický model se zabývá také patologickým hráčstvím, které definuje jako vrozený temperament, jenž se v pozdějším věku stává rizikovým faktorem pro hazardní hraní. **Psychologický model** zkoumá vliv různých psychologických zkušeností v dětství a dospělosti na vznik závislosti a také vliv závislosti na vnitřní konflikty, osobnostní rysy a teorii učení. **Sociální model** zohledňuje, jaký vliv na jedince má jeho okolí a také jeho vztahy s okolím (například k jaké sociální třídě patří, jakého je věku nebo jaké vyznává náboženství). **Podle spirituálního modelu** závislý užívá psychoaktivní látky, aby zmínil existenciální prázdnotu nebo pocity nesmyslnosti života.

Všechny tyto modely můžeme spojit do tzv. bio-psycho-socio-spirituálního modelu. Protože však vliv jednoho modelu umocňuje vliv druhého, není to jen jeden model, který rozhoduje o tom, zda se u člověka vyvine závislost, či nikoli (Křížová, 2021).

1.2 Fáze vývoje závislosti

Lidé se obvykle závislími nerodí, ale stávají se jimi v průběhu svého života, když se užívání návykových látek stane zvykem, který se postupně rozvine do fyzické nebo psychické závislosti. Závislost je vzhledem ke svému vzniku a průběhu považována spíše za „poruchu“ než za „nemoc“. Tento stav se vyvíjí v důsledku kombinace mnoha faktorů, které se navzájem ovlivňují během dlouhého časového období. Konečný stav závislosti je také ovlivněn chováním a myšlením jednotlivce (Křížová, 2021).

Skála (1986) definuje čtyři stadia vývoje závislosti na návykových látkách. V prvním stádiu se zvyšuje frekvence a množství užívané látky, kterou jedinec konzumuje. Druhé varovné stádium je charakterizováno silnou touhou po návykové látce, pravidelným užíváním větších dávek a skrýváním závislosti, aby jedinec zabránil pocitům viny. Ve třetím rozhodném stádiu se již plně rozvinul syndrom závislosti a jedinec ztratil nad užíváním látky kontrolu, což se projevuje sociálními konflikty a psychickými problémy. V posledním, terminálním stádiu je jedinec již vůči látce naprosto bezmocný a dochází k celkovému zhroucení.

Stadia vývoje závislosti jsou aplikovatelná nejen na látkové závislosti, ale také na jiné formy závislostí, včetně hazardního hraní, jak popisuje Nešpor (2007). Ten vymezuje tři fáze vývoje závislosti na hazardních hrách – fázi výher, fázi proher a fázi zoufalství. Vývoj hazardního chování nejčastěji začíná tím, že jedinec v první fázi vyhrává a tím dochází k posilování pozitivních pocitů a kladných postojů k hazardu. Ve fázi proher stále věří, že se situace může změnit, a proto pokračuje v hře až do okamžiku, kdy se dostane do stavu naprostého sociálního selhání a musí se vypořádat se situací, kterou si způsobil v důsledku patologického hraní. Fáze výher, je podle Prunnera (2008) častěji nacházena u mužů. Je to pravděpodobně kvůli většímu důrazu na soutěživost u mužské populace. Během fáze proher se hráči často dostávají do různých problémů a snaží se je řešit nejrůznějšími improvizacemi. Ve fázi zoufalství jsou většinou již natolik zadlužení, že se uchylují k podvodům a zpronevěrám. Tento finanční propad často ovlivňuje i psychické zdraví hráče, který může dokonce přemýšlet o úniku z této bezvýchodné situace skrze sebevraždu.

2 PATOLOGICKÉ HRÁČSTVÍ

Křížová (2021) definuje patologické hráčství jako chorobnou závislost na hazardních hrách, která se projevuje touhou hrát tyto hry. Mezi takové hry mohou patřit loterie, stírací losy, hazard v kasinu, na hracích automatech nebo online hry a sázky. Stejně jako u jiných typů závislosti, se také u hráčské závislosti stává, že se hraní hazardních her stane pro jedince tím nejdůležitějším a postupně ztrácí zájem o aktivity a hodnoty, které byly pro něj dříve důležité.

Co se týče hraní na hracích automatech, existuje rozdíl mezi hracími stroji určenými pro zábavu a výherními stroji. Hrací stroje pro zábavu umožňují hráčům prodloužit zábavné aktivity po vložení předem stanovené částky. V zásadě se jedná pouze o prodloužení zábavy, která je k dispozici po určitou dobu. Lidé, kteří využívají tuto formu zábavy, nejsou označováni jako hazardní hráči. V České republice jsou hrací automaty bezpochyby nejrozšířenější formou hazardního sázení. Tyto stroje umožňují sázet a v případě štěstí také vyhrávat peníze. Automaty jsou klasifikovány podle velikosti a možnosti vkladu a s tím spojené výhry se dělí na lehké a těžké. Od roku 1994 zaznamenaly výherní hrací automaty v České republice největší absolutní nárůst v celkovém množství vsazených peněz ze všech forem hazardních her. V roce 1994 se vsazené peníze pohybovaly kolem 13 miliard korun, zatímco v roce 2007 téměř 53 miliard korun. To představuje nárůst o 400 % za pouhých 12 let, což je také ukazatel toho, jak velké množství lidí je na této formě činnosti závislých (Prunner, 2013).

V rámci hráčského chování jsou rozlišovány různé typy, které uvádí Dávidová (2020). Patří mezi ně například hazardní hraní, které zahrnuje sázení v jakékoli podobě, a to jak pro samotného jedince, tak pro jiné osoby. Dále se zmiňuje o problémovém hraní, které obecně poškozuje jedince v souvislosti s hazardní hrou. A nakonec se zmiňuje o patologickém hráčství. Na rozdíl od Dávidové (2020) Prunner (2008) ale říká, že ne každý, kdo sází, je považován za hazardního hráče. U některých lidí sázení spadá do širšího spektra zábavy. Tyto osoby sice také sázejí a riskují ztrátu peněz, ale mají kontrolu nad svými sázkami a v případě prohry se to nijak zvlášť neprojeví na jejich osobním, rodinném nebo pracovním životě. Tito takzvaní "nerizikovní hráči" jsou schopni v průběhu hry adekvátně vnímat situaci na hracím poli. Dokáží posoudit aktuální rizika a upravit podle toho své hraní. Mají schopnost odhadnout své šance na výhru a pravděpodobnost úspěchu. Jsou schopni analyzovat současný průběh hry a předvídat její další vývoj. Tito hráči jsou

schopni včas ukončit svou aktivitu, jak v případě, kdy se jim nedaří vyhrávat, tak i v případě, kdy začíná být hra příliš ztrátová nebo kdy se jim nedaří po delší časový interval. Hazardní hráči jsou podle něj ti, kteří jsou hrou opájeni a často ji používají jako únik od reality a skutečných zážitků. Ve hře pak vsázejí na riziko s vysokou šancí na finanční výhru nebo ztrátu. Prunner (2008) dále udává, že problém patologického hraní se týká obou pohlaví. Mezi mužským a ženským patologickým hraním však existují některé rozdíly. Muži obvykle začínají s hraním již v dospívání jako rekreační aktivitou, zatímco u žen bývá běžné, že do hraní vstupují později v životě. U žen se zdá, že přechod od bezproblémového hraní k patologickému je rychlejší a interval mezi počátkem hraní a objevením prvních problémů je kratší. Ženy uvádějí jako spouštěcí mechanismy hraní, motivy, které se váží na jejich aktuální psychický stav a emoce, zatímco muži spíše uvádějí důvody nezávislé na emocionálním stavu.

Patologické hráčství zařadila Americká psychiatrická asociace do klasifikace nemocí již v roce 1980, v České republice se diagnóza patologického hráčství oficiálně používá od roku 1994, kdy byla zavedena MKN-10 (Nešpor, 2011).

Patologické hráčství podle MKN-10

- Během doby trvající nejméně rok se vyskytne dvě nebo více epizod, kdy se dotyčný podrobí hráčské aktivitě.
- Jedinec opakuje hráčské epizody, které mu nepřinášejí žádný peněžní výnos, ale přesto v nich pokračuje, i když se v důsledku vyskytuje úzkost a narušuje běžný život.
- Jedinec popisuje intenzivní touhu hrát, kterou je obtížné potlačit, a tvrdí, že nemá schopnost jí odolat pouze pomocí vlastní vůle.
- Jedinec se soustředí na myšlenky a představy spojené s hraním a situacemi, které s tím souvisejí (Nešpor, 2011).

Patologické hráčství podle DSM-5

A. Pět (nebo více) následujících znaků naznačuje trvalý a opakující se nepřizpůsobivý chování v souvislosti s hazardní hrou:

- Jedinec se zabývá hazardní hrou (plánuje budoucí hazardní hry a přemýšlí o tom, jak pro ně získat finanční prostředky).

- Aby dosáhl požadovaného vzrušení, je nucen zvyšovat peněžní částky, které sází v hazardní hře.
- Jedinec se opakovaně snažil ovládat, redukovat nebo ukončit hazardní hru, ale neúspěšně.
- Když se snaží omezit hazardní hru nebo s ní přestat, pociťuje nervozitu a podrážděnost.
- Jedinec používá hazardní hru jako způsob, jak se vyhnout problémům nebo zmírnit pocity bezmoci, viny, úzkosti nebo deprese.
- Po ztrátě peněz při hazardní hře se vrací k hře následující den s cílem vrátit ztracené peníze.
- Jedinec lže své rodině, terapeutovi nebo jiným lidem, aby skryla, jak moc je závislá na hazardní hře.
- Jedinec se dopustil trestného činu, jako je například padělání, podvod, krádež nebo zpronevěra, z důvodu své závislosti na hazardní hře.
- Zažil ztrátu nebo ohrožení významných vztahů, práce, vzdělání nebo kariéry v důsledku hazardního hraní.
- Jedinec se dostal do vážné finanční situace kvůli hazardní hře a spoléhá na ostatní, aby mu poskytli finanční pomoc a pomohli mu tuto situaci vyřešit tuto.

B. Hazardní hraní nelze lépe vysvětlit manickou epizodou (Nešpor, 2011).

I když patologické hráčství není závislostí v pravém slova smyslu, sdílí mnoho prvků s jinými závislostmi a nese s sebou řadu rizik jak pro hráče, tak například i pro jeho rodinu. Křížová (2021) říká, že podobně jako u jiných závislostí, patologické hráčství může způsobit problémy v práci, poškodit psychické zdraví a narušit sociální vztahy, jelikož rodina patologického hráče v důsledku hraní, a to i po jeho skončení, často trpí finančními potížemi, které zapříčinilo hráčovo jednání. Proto by si lidé, kteří trpí patologickým hraním, měli uvědomit, že nad výherním automatem nelze vyhrát. Označení "výherní" je správné pouze pro majitele stroje. Pro všechny ostatní by bylo vhodnější označit tento automat jako "proherní hrací přístroj" (Prunner, 2008).

2.1 Motivy hráčského chování

V oblasti hledání motivů vedoucích jedince k patologickému hráčství existuje značná nejednotnost. Někteří autoři se zaměřují na vliv vnějších podnětů (Hayano, 1982; Ocean a Smith 1993), zatímco jiní (Rogers, 1998; Toneatto 1999) staví své přístupy na teoriích učení nebo na kognitivních aspektech. Mnoho autorů tvrdí, že primární motivace patologických hráčů souvisí s prvotním vyhráváním a hovoří o modelech pozitivní podpory. Tyto modely pozitivní podpory jsou založeny na předpokladu, že původní kladné zážitky z hráčských aktivit podporují jedince k opakovaným reakcím. Další teorie souvisí s negativní podporou a aplikovány na oblast hraní znamenají, že někteří hráči mohou pokračovat v hraní, aniž by dosáhli výhry, kvůli zvýšené potřebě vyhnout se pocitu zklamání a negativních emocí spojených s nesplněnými očekáváními. Tyto motivy mohou vysvětlit, proč někteří lidé pokračují v hraní i při opakovaných prohrách a velkých ztrátách během jedné hry nebo opakovaných sezení. Existují teorie, které spojují motivaci hráčského chování s teorií sociálního učení. Tyto teorie tvrdí, že jedinci mají tendenci napodobovat chování, které pozorují u druhých, zejména pokud je to chování, které je podporováno okolím. To znamená, že osoby, které sledují hraní u svých přátel nebo jiných blízkých osob, mají tendenci sami hrát. Někteří autoři spojují motivaci hráčského chování s kognitivními aspekty a popsali konkrétní chyby v myšlení, které mohou negativně ovlivňovat nebo přímo vést k problémovému hraní, například silné přesvědčení hráčů, že určité předměty jim ve hře přinesou štěstí (Prunner, 2013).

2.2 Možná pozitiva a rizika herních aktivit

Většina dosavadních výzkumů se zaměřuje pouze na odhalení negativních důsledků herních závislostí, ale v minulosti byly i výjimky, které se neomezovaly jen na tyto negativní aspekty. Určitou paralelu bychom si mohli například vzít z diskusí ohledně vlivu alkoholu na lidské tělo, kdy někteří odborníci vnímají pití alkoholu jako vyloženě škodlivou záležitost a jeho konzumaci zcela odmítají. Nicméně existují i seriózní studie, které prokazují pozitivní účinky alkoholu na lidské zdraví a zkoumají, jaká míra konzumace je pozitivní a přijatelná. Pokud bychom připustili možnost zdravého hraní přispělo by to k lepšímu pochopení toho, proč je hraní pro člověka tak přitažlivé. Hraní může být pro některé jedince způsobem zábavy a odpočinku ve volném čase. Během hraní mohou tyto osoby navíc interagovat s určitým sociálním prostředím, ve kterém se mohou cítit příjemně. Návštěva kasina nebo dostihových závodů může poskytnout zdravou změnu

a odpočinek od nároků každodenního života. Pro jednotlivce může být setkání s ostatními návštěvníky v hernách nebo sázkových kancelářích stejně přínosné, jako pro pravidelného návštěvníka restaurace setkání se známými hosty. Pro dospělé osoby mohou být herní aktivity důležitým způsobem redukce stresu, úzkosti a deprese. Některé formy hraní také poskytují příležitost přispět na podporu konkrétních oblastí, jako je například vzdělání, ochrana životního prostředí, podpora dětských domovů nebo osob s tělesným postižením (Prunner, 2008).

Je však třeba zdůraznit, že hazard s sebou přináší i velká rizika, včetně těch zdravotních a sociálních, zejména pokud mu jedinec propadne. V rodinách patologických hráčů dochází k odcizení, domácímu násilí, zanedbávání a zneužívání dětí, sociální izolaci a hmotné nouzi. Děti jsou často emocionálně a materiálně zanedbávány a později trpí pocity viny za chování rodičů. Příbuzní patologických hráčů se častěji potýkají s depresemi, úzkostí a častěji u nich dochází k zneužívání alkoholu a drog. Dále se častěji vyskytují psychosomatická onemocnění, jako jsou bolesti hlavy a poruchy trávicího systému. Manželky patologických hráčů se často izolují od okolí, protože se za tento problém stydí, což může vést ke zhoršení jejich duševního stavu (Nešpor, 2011).

U samotných patologických hráčů představují rizika spojená se stresem mnohé nemoci, například vysoký krevní tlak a úrazy. Je třeba brát také v úvahu nemoci spojené s pohybovým aparátem, neboť například kombinace dlouhého sezení a stresu může být velmi riziková pro zdraví páteře. Nicméně rizika týkající se duševního zdraví jsou ještě závažnější. Patří sem rozvoj deprese, poruchy spánku, úzkosti, sebevražedné myšlenky, ale také sociální vyloučení a pocit osamělosti. Hazard nese rizika nejen pro hráče, ale také pro zaměstnavatele, protože člověk trpící nedostatkem spánku a zatížený osobními problémy, je neschopný podávat kvalitní pracovní výkon. To vede k nižší produktivitě a častějším chybám, což znamená riziko pro zaměstnavatele (Nešpor, 2011).

Stres způsobený hazardem a zátěžové životní události mohou negativně ovlivnit jedince, a proto je důležité, aby byla provedena včasná intervence, která by mohla zabránit celkovému zhroucení. U hraní trvajících kratší časové období, kde dobře spolupracuje rodina hráče má vyšší šanci na úspěch i krátká intervence. Taková intervence může spočívat například u takzvané první pomoci pro patologické hráčství.

2.3 Léčba patologického hráčství

První pomoc pro patologické hráčství je druh krátké intervence, který se skládá z jednotlivých prvků, které uvádí Nešpor (2011). Prvním krokem je přiznat si problém, což je často dlouhodobý proces, nikoli jednorázové rozhodnutí. Dále by se měl jedinec vyhnout hazardu a prostředí, kde se hazard provozuje, protože takové prostředí může vyvolávat bažení a snižovat sebeovládání. Jedinec by měl omezit svůj přístup k penězům a vyvarovat se nošení větších peněžních částek. Pokud má jedinec dluhy, měl by je splácet postupně a plánovitě a při tomto kroku by měl také zohlednit vlastní potřeby i potřeby rodiny a udělat si realistickou finanční rozvahu. Žádný alkohol ani drogy jsou pátým prvkem první pomoci, jelikož alkohol a drogy zhoršují sebeovládání ve vztahu k hazardu. Závislý jedinec by měl rodinu poctivě informovat o svých problémech, kriticky zkoumat chyby uvažování o hazardu a opravovat je. V neposlední řadě může jedinec využívat svépomocné organizace (Anonymní hráči) či linky telefonické pomoci (Centrum krizové intervence). Nakonec je třeba, aby se mozek takzvaně přeprogramoval z nezdravých návyků a pocitů bažení. Léčba by měla být nejintenzivnější v prvním roce abstinence, při emočních krizích nebo po případné recidivě.

Většina odborníků souhlasí s tím, že v případě vzniku herní závislosti se jedinec dostává do stavu, který je trvalý. Tato závislost je celoživotní a nelze ji úplně vyléčit. Možné je jen částečné uzdravení, ale pokud se jedinec nedokáže zdržet hraní (abstinovat), může se rychle vrátit do stavu, ve kterém byl během léčby (recidivovat). Abstinence znamená zdržování se určitých požitků z důvodů rozumových, zdravotních nebo etických. Recidiva se používá pro označení opakování něčeho, co již zdánlivě minulo, přičemž i první sebemenší kontakt s látkou nebo činností, na které je osoba závislá, je považován za recidivu. První porušení abstinence signalizuje opakující se recidivu, která může vést k pokračování a navázání na předchozí míru závislosti. Recidivisté jsou rozděleni na pravé a nepravé. Práví recidivisté se rozhodli pro abstinenci z vlastního vnitřního přesvědčení o nutnosti řešit svůj problém. Nepraví recidivisté absolvují abstinenci a léčení hlavně proto, že musí řešit nějaký aktuální zdravotní či ekonomický problém. Tito lidé ale nevěří diagnóze a domnívají se, že po skončení léčby budou schopni svou závislost silou vůle ovládnout (Prunner, 2013).

Prvním způsobem léčby patologického hráčství je ambulantní péče v podobě krizové intervence. Podle informací z Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR bylo v období mezi lety 2011 a 2017 v psychiatrických ambulancích ročně průměrně ošetřeno asi

1 386 pacientů s diagnózou patologického hráčství. Muži byli pro tuto diagnózu ošetřováni častěji než ženy. I když se podíl žen na celkovém počtu pacientů pohyboval průměrně kolem 14 %, tento podíl postupně rostl.

Během ambulantní léčby je klientovi umožněno vyjádřit své pocity a myšlenky, zatímco pracovník by se měl vyhýbat jakémukoli moralizování. Je také vhodné se klienta zeptat, zda má nebo měl sebevražedné myšlenky a tendence. Pokud totiž došlo k pokusu o sebevraždu, zvyšuje se riziko dalších sebevražedných pokusů. Tyto informace jsou pro pracovníka velmi důležité z toho důvodu, aby mohl správně rozhodnout, zda je zapotřebí ambulantní či ústavní léčby. Součástí ambulantní léčby by měla být pro klienta informace, že patologické hráčství je léčitelný problém a poskytnutí informací o dalších možnostech léčby. Adresa a telefonní číslo příslušného zařízení by měly být klientovi poskytnuty písemně, aby si je mohl poznamenat, protože nelze spoléhat na to, že si je zapamatuje. Pokud je to možné, je doporučeno, aby se do léčby zapojili i členové rodiny a další relevantní osoby z okolí pacienta. To může posílit motivaci ke změně a snížit riziko komplikací. Pokud je také přítomno pití alkoholu nebo zneužívání jiných návykových látek, je doporučeno zvážit abstinenci nebo souběžnou léčbu závislosti. Cílem ambulantní léčby je uklidnit klienta a vzbudit v něm naději, že patologické hráčství je nemocí, která může být úspěšně léčena. I velká prohra může být využita k posílení motivace ke změně. Pracovník dále posoudí klientův stav a zvažuje, zda je problém možné řešit nadále ambulantně nebo zda je stav klienta natolik závažný, že by bylo vhodné doporučit léčbu v ústavním zařízení (Nešpor, 2011).

Co se ústavního způsobu léčby týká, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR uvádí, že během období mezi lety 2011 a 2017 došlo k postupnému snižování počtu hospitalizací pro diagnózu patologického hráčství, a to z 560 hospitalizací v roce 2011 na 434 hospitalizací v roce 2017. Muži byli pro tuto diagnózu hospitalizováni častěji než ženy. Podíl žen byl o něco nižší než v případě ambulantní péče a průměrně činil pouze 10 % z celkového počtu hospitalizací s touto diagnózou během sledovaného období.

Klient může ústavní léčbu vyhledat v případě, že není schopen stabilizovat svou situaci ambulantní léčbou, nebo se ocitl v komplikované finanční nebo interpersonální situaci a svoji situaci zhoršuje svým ukvapeným jednáním, anebo mu hrozí fyzické násilí ze strany věřitelů, či prostředí, ve kterém se nachází, ztěžuje ambulantní léčbu. V našich podmínkách se ústavní léčba často provádí na odděleních pro léčbu závislosti. V Psychiatrické léčebně Bohnice existuje specifický program pro patologické hráče, který

obsahuje skupinovou nebo hromadnou terapii, systematickou desenzibilaci pro patologické hráče a také setkání Anonymních hráčů (Nešpor, 2011).

Skupinová terapie se koná s 8-12 účastníky, zatímco hromadné terapie zahrnují více než 12 účastníků. V malé skupině je často snadnější vytvořit důvěrnou atmosféru, a dobře fungující skupina se dokáže efektivně vyrovnat s novými členy a jejich obavami. Hromadné terapie jsou používány v případech, kdy se na terapii dostaví mnoho účastníků a kdy není možné je poslat domů. Práce ve velkých skupinách může mít taky své výhody. Někdy se podaří vytvořit silné terapeutické pole a taková pozitivní atmosféra může mít významné terapeutické účinky, jako například snižování odporu nebo racionalizace účastníků. Dalším způsobem bodem podpůrné léčby patologického hraní je desenzibilace pro patologické hráče, která v praxi probíhá tak, že si jedinec lehne na záda a uvolní se, zatímco zůstává plně bdělý. Snaží se uvědomit si, jak tělo reaguje na podložku a najde místa příjemné tíže. Poté se začne soustředit na jednotlivé části těla, pojmenovávat je a vizualizovat jejich uvolnění. Během cvičení se také zaměřuje na přirozené a spontánní dýchání. Poté se přesune pozornost na podněty spojené s hazardem a vizualizuje si je ve své fantazii. Jedinec si představí minci, bankomat a kreditní kartu spojené s hazardem, ale poté se vrátí do stavu uvolnění a soustředí se na slova "síla" a "klid", která si v duchu opakuje s nádechem a výdechem. Představuje si, že má volno po práci a ocitá se blízko herny, ale uvolněně a bez zájmu odmítá vzpomínku spojenou s hazardem, protože ví, že existuje mnoho zdravějších možností. Poté se soustředí na vnější zvuky a pohyby rukou a nohou, a na konci cvičení se nadechne, protáhne se a dokončí cvičení. Posledním bodem specifického programu pro patologické hráče v Psychiatrické léčebně Bohnice je setkání svépomocné skupiny Anonymních hráčů. Tato setkání obvykle probíhají tak, že se nejprve představí vedoucí skupiny, ale pouze svým křestním jménem a poté vyzve členy, aby sdíleli své zkušenosti. Účastníci se mohou hlásit o slovo zdvižením ruky a vedoucí je povzbuzuje k mluvení tím, že se s nimi sdílí vlastní zkušenosti. Skupina se obvykle uzavírá rituálem, jako je například společná recitace "modlitby míru" (Nešpor, 2011).

Léčbu, jak ambulantní, tak ústavní, lze rozšířit o užívání antidepresiv, což může být výhodné v mírnění touhy po hraní hazardních her. Některá antidepresiva mohou být předepsána praktickým lékařem, což znamená, že jsou snadno dostupná. Z antidepresiv se nejlépe osvědčila ta, ze skupiny SSRI, což jsou nejčastěji podávané účinné léky pro léčbu úzkostných poruch (Nešpor, 2011). Tyto léky způsobují zvýšení množství serotoninu na synapsích v mozku. SSRI jsou v současné době lékem první volby při léčbě deprese, panické poruchy, sociální fobie, generalizované úzkostné poruchy a obsedantně

kompulzivní poruchy. Jsou vhodné pro celé spektrum úzkostných a depresivních poruch (Centrum pro rozvoj péče o duševní zdraví, 2021). Antidepressiva z této skupiny mají relativně nízký počet vedlejších účinků a toxicitu. To je důležité v případech, kdy by lék mohl být zneužit pro sebevražedné účely. Nicméně klienti by měli být upozorněni na to, že antidepressiva začínají působit až po několika týdnech, a tak by měli pokračovat v užívání i v případě, že v počáteční fázi nepocítí žádný efekt (Nešpor, 2011).

Pro úspěšné překonání závislosti je ale nezbytná i motivace, která hraje klíčovou roli v jakékoliv léčbě závislosti. Nicméně mnoho lidí, kteří trpí patologickým hráčstvím nebo jinými formami závislosti, odmítá léčbu z různých důvodů, jako je například obava z odvykání, pocit studu nebo nedostatek vlastní motivace. Aby klient opět získal pozitivní motivaci závislost překonat, je obvykle nutné projít šesti stadii.

V úvodním stadiu klient nevyjadřuje zájem o změnu a přechod do dalšího stadia je možné usnadnit prostřednictvím otevřených otázek, které mu pomohou lépe rozpoznat rizika spojená s hazardem a s nimi spojené potíže.

Ve druhém stadiu postupujeme podobně jako předchozím, ale kromě toho se také pracuje s pozitivní motivací, která pomáhá klientovi vidět problém s hazardem jako řešitelný. Klientům mohou pomoci dlouhodobě abstinující lidé v rámci skupinové nebo hromadné terapie.

Ve třetím stadiu je důležité poskytnout klientovi příslušné informace a společně naplánovat další konkrétní kroky. Tyto kroky mohou zahrnovat výběr vhodné léčby, řešení finanční situace, hledání zaměstnání nebo plánování volnočasových aktivit.

Ve čtvrtém stadiu klient aktivně mění své chování. Je důležité podporovat klienta v tom, aby si uvědomil svůj pokrok a aby byl motivován k dalšímu pokračování.

V pátém stadiu klient udržuje svůj pokrok a potřebuje méně intenzivní léčbu. Udržujeme ale určitou míru negativní motivace, aby klient nezapomněl na nepříjemné zkušenosti s hazardem.

V posledním stadiu je důležité klienta připravit na to, že může nastat situace, kdy by mohl opět podlehnout svému problému s hazardem. Proto se doporučuje nabídnout klientovi různé strategie a kroky, jak se s recidivou vypořádat, například získat podporu dalších lidí, analyzovat faktory, které k recidivě vedly a zintenzivnit léčebný proces (Nešpor, 2011).

Aby pacient udržel abstinenci, je nutné, aby se změnilo jeho chování, tedy aby přestal dělat určité věci a začal dělat jiné. K tomu musí stanovit určitá pravidla, podle kterých se bude řídit. Tyto pravidla musí být pro pacienta smysluplná a přizpůsobená jeho individuálním

potřebám, aby je mohl dodržovat. Vytvoření těchto pravidel obvykle vyžaduje pomoc terapeuta nebo korekci od ostatních pacientů, kteří mají v dané oblasti více zkušeností. Pacient by měl pochopit, že určitá pravidla a pevný denní režim pro něj mohou být užitečnými pomocníky. Pokud se pacient snaží abstinovat, může se u něj objevit problém s volným časem a nudou. Dřívější čas strávený s návykovou činností nyní zůstává nevyužitý. Někteří lidé mají tendenci tento čas zaplnit nadměrnou prací, což může přinést další problémy, zatímco jiní nevědí, jak si najednou najít zábavu a využít svůj nový volný čas. Proto by měl terapeut toto téma s pacientem prozkoumat a najít vhodné aktivity, které byl pacient zvyklý dělat dříve nebo ty, které si vždy přál dělat (Křížová, 2021).

3 PATOLOGICKÉ HRÁČSTVÍ V KONTEXTU PARTNERSTVÍ A RODINY

Patologické hraní není novým jevem. Tento sociální fenomén existoval i v minulosti. Avšak od konce 20. století se vyskytuje častěji a stává se intenzivnějším. V posledních letech mnoho rodin v naší republice poznalo, jak hráčská závislost dokáže ovlivnit životy nejen samotného hráče, ale také jeho blízkých osob (Prunner, 2008).

Výskyt patologického hráčství v rodině má negativní dopad na výchovu dětí a jejich psychický vývoj. I když děti nemusí být schopny pojmenovat tento problém přesně, mohou cítit, že v rodině není vše v pořádku. Mladší děti často přeceňují vliv svého chování a myšlení a mohou si například spojovat napětí v rodině se svými špatnými výsledky ve škole. To může vést k pocitům viny. Důležité je, aby dítě vědělo, že nezavinilo problémy, které mají dospělí mezi sebou. Pokud otec není schopen plnit svou roli, může tuto úlohu dočasně převzít jiný muž z rodiny nebo blízký rodinný přítel. Patologické hráčství má také vliv na partnerské vztahy. Lidé, kteří se potýkají s problémovým nebo patologickým hazardním hraním, mají mnohem vyšší pravděpodobnost rozvodu. U problémových hráčů se pravděpodobnost rozvodu zvyšuje přibližně dvakrát a u patologických hráčů dokonce více než trojnásobně. Jeden patologický hráč může způsobit obtíže až u 15 dalších lidí. Příbuzní a přátelé patologických hráčů prožívají velký stres a čelí rozmanitým problémům, které lze rozdělit do tří stádií, jak popsal Nešpor (2011).

Prvním stádiem je **stádium popírání**. V prvním stadiu partnerova problémového hazardního hraní si partner závislého občasné starosti nechává pro sebe a někdy dokonce sám o hazardu uvažuje. Partnerova hráčská aktivita pro něj ještě není nepřijatelná a věří jeho omluvám, i když se objevují finanční problémy. Pokud partner závislého zůstane v této fázi, problém se může přesunout do dalšího stadia. Druhé stádium je **stádium stresu**. V tomto stadiu hazardní hráč tráví s rodinou méně času než dříve, což vede k hádkám a u partnera závislého k pocitu odmítnutí. Partner závislého začíná klást na patologického hráče nároky, které on ale neplní. Partner závislého se snaží regulovat jeho hazardní hru a platí za něj účty a dluhy. V některých případech se izoluje od přátel nebo dokonce od dětí, aby s nimi o problémech s hazardem nemusel mluvit. Cítí se osaměle a velmi nespokojeně. Pokud se situace nezlepší a partner závislého bude pokračovat v tomto chování, může to vést do poslední fáze problému. Posledním stádiem je **stádium vyčerpání**. Partner závislého začíná pociťovat rostoucí zmatek a poruchy soustředění, což ovlivňuje jeho schopnost uvažovat a rozhodovat se. Tyto obtíže jsou doprovázeny tělesnými projevy a

oslabením jeho aktivity. Někdy se mohou objevit i stavy vzteku a nedůvěry ve vlastní duševní zdraví. Toto období může vést k úzkosti a panice, následované pocity beznaděje, možným problémům s alkoholem, a dokonce i k rozvodu. Někdy mohou partneři patologických hráčů mít i myšlenky na sebevraždu nebo se o ni pokusit.

Pokud se partner závislého ocitne v této situaci, měl by začít hledat pomoc. Je důležité, aby rodina postupně začala vnímat patologické hráčství jako nemoc. V první fázi "uzdravování" se partner učí odmítat platit dluhy a zvládá lépe svou nespokojenost. Tyto kroky mu také pomáhají zmírňovat pocity viny. Ve druhé fázi se mu začíná vracet sebedůvěra, rodina se emocionálně více sbližuje a zlepšuje se schopnost řešit problémy. Partner závislého si více uvědomuje své vlastní potřeby a je schopna je uspokojovat. Ve třetí fázi roste citovost a důvěra mezi partnery či manžely. V této fázi se mohou partneři (či rodina) rozhodnout řešit svou situaci a mohou navštěvovat párovou či rodinnou terapii, která se osvědčila jako účinná metoda již existujících problémů. Cílem této terapie je motivovat patologického hráče k léčbě a spolupráci s terapeutem. Partneři se můžou dohodnout na konkrétních opatřeních, jako například provádění finančních transakcí bezhotovostně z účtu partnerky, kam si klient bude moci nechat posílat svou mzdu. Dalším cílem terapie je snížit duševní obtíže ostatních členů rodiny, zejména manželek či manželů a dětí, pokud patologický hráč odmítá léčbu. V některých případech může být cílem terapie i odpoutání od patologického hráče, který odmítá léčbu a chce pokračovat v problematickém životním stylu (Nešpor, 2011).

Pokud patologický hráč odmítá léčbu nebo není dosažitelný, může jeho blízký požádat o jednostrannou terapii. Tato terapie využívá technik krátké intervence a partnerům závislých jsou na ní sdělena doporučení, které jim mohou pomoci, pokud partner léčbu odmítá. Jedním z doporučení pro partnery patologických hráčů je, aby mysleli nejprve na sebe a na své děti. Myslet na sebe zahrnuje například zajištění finanční stability rodiny, péči o své tělesné a duševní zdraví a úsilí o fyzickou kondici prostřednictvím cvičení, plavání nebo jógy. Partner by se měla vyvarovat pití alkoholu, hazardních her a užívání drog. Důležité je nevyhýbat se lidem a otevřeně hovořit o problému s příbuznými z obou stran, což snižuje riziko, že by partnerovi půjčovali další peníze, které by rychle prohrál. Některým lidem v náročných situacích pomáhá najít si duchovní cestu nebo se věnovat kulturním aktivitám a jiným pozitivním zájmům. Pokud závislý partner na výzvu k rozvodu reaguje hrozbou sebevraždy, existuje riziko, že se o ni skutečně pokusí. V takové situaci je důležité nenechat se vydírat a namísto toho navrhnout nebo zajistit odbornou pomoc od psychologa nebo psychiatra. Závislý partner musí pochopit, že příčinou

sebevraždy by nebyl rozvod, ale jeho patologické hráčství. Odbornou pomoc potřebují nejen patologičtí hráči, ale často i jejich blízcí. Pokud se patologický hráč rozhodne pro léčbu, je důležité ji začít co nejdříve, protože jeho ochota může být pomíjivá. Pokud hráč léčbu odmítá, může partner vyhledat pomoc sám. Jaká pomoc bude nejvhodnější závisí na konkrétních problémech. Nápomocná může být například psychoterapie, která často člověku pomůže, aby lépe porozuměl sobě i své situaci a dokázal se s ní lépe vyrovnat (Nešpor, 2011).

Podle Matějkové (2009) je hazardní hra rychlejším spouštěčem rozpadu manželství než alkoholismus u partnera. Tato závislost ovlivňuje nejen hráče, ale může také ovlivnit celou rodinu a omezit její svobodu. Život s partnerem, který má problém s hazardní hrou, je velmi náročný. Důležité je proto zvážit, zda nám takový život více přináší nebo bere. Partner závislého musí nést zodpovědnost za svůj vlastní život a také za dobré podmínky pro výchovu svých dětí. Jakoukoliv snahu v boji proti závislosti je vhodné ocenit a partnera podpořit, ale je důležité mít na paměti, že dlouhodobá abstinence často vyžaduje mnoho neúspěšných pokusů a nenaplněných rozhodnutí. Matějková (2009) rovněž upozorňuje, že člověk, který žil s partnerem trpícím alkoholismem, narkomanií nebo hráčskou závislostí, má často tendenci hledat si i v dalším partnerském vztahu partnera s podobným problémem. Toto chování může signalizovat opakování nefunkčních vzorců vztahů, kdy se dotyčný snaží svého partnera napravit.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Ve výzkumu naší bakalářské práci, se zaměřujeme na závislost na hracích automatech u mužů a žen očima jejich partnerů. Téma patologického hráčství je velkým problémem současnosti, obdobně jako je tomu u závislosti na alkoholu. Nicméně, na rozdíl od závislosti na alkoholu, se o patologickém hráčství a jeho různých formách v laické veřejnosti tolik nehovoří. Následky patologického hráčství trpí nejen samotný hráč, ale vždy i jeho rodina, jak již bylo zmíněno v teoretické části. Partnerky a partneři patologických hráčů se mohou izolovat od přátel a rodiny, protože se stydí za hraní svých protějšků, což může způsobit deprese a úzkost.

Z pohledu sociálních věd je patologické hráčství chápáno jako sociálně patologický jev, vyjadřující nelátkovou závislost a závislost na procesu. V běžné populaci se toto chování hráčů stále více stává běžným, což přispívá k jeho rostoucí prevalenci. K tomu přispívají média a v současné době i takzvaná virtuální společnost, kde je běžné provozovat hazardní hry v digitálním prostředí kdykoliv a kdekoliv. Problematika patologického hraní získala na významu po transformačním období, kdy se začaly hry propagovat a provozovat prostřednictvím výherních hracích automatů. Přitažlivost hazardních her kvůli jejich dostupnosti v reálných kasinech a hernách stále narůstá, což představuje varovný signál pro budoucí generace (Dávidová, 2020).

Podle průzkumu z roku 2019 se 81 % léčených hráčů někdy pokusilo omezit hraní nebo přestat bez pomoci. Stejně jako v předchozích letech byly hlavními příčinami vyhledání odborné pomoci problémy s penězi a rodinnými vztahy, následované problémy s duševním zdravím a zaměstnáním. Opakovaná léčba byla problémem pro 41 % osob, kterým byla poskytnuta péče (Mravčík, Rous, Chomynová, Grohmannová, Janíková, Čermíková, Cibulka, Franková, 2021).

Závislost na hracích automatech, je velmi nebezpečnou formou závislosti, která s sebou přináší spousty problémů jak v profesním, tak i osobním životě.

4.1 Výzkumné cíle a výzkumné otázky

V našem výzkumu chceme zjistit, jaké bylo pro respondenty žít s partnerem, který byl závislý na hracích automatech. Rovněž se snažíme odhalit důvody, které vedly k jejich

rozhodnutí zůstat v daném vztahu nebo jej ukončit. Taktéž nás zajímá, jak se vztah se závislým partnerem promítl do schopnosti navazovat další vztahy.

V souladu s cíli našeho výzkumu jsme formulovali výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka

1. Jaká je zkušenost jedinců se soužitím se závislým partnerem?

Dílčí výzkumné otázky

1. Jakým způsobem je tato životní zkušenost formovala v dalších životních etapách?
2. Jaký význam přisuzují této zkušenosti v rámci navazování dalších partnerských vztahů?
3. Jaké momenty vedly k setrvání či k ukončení partnerského vztahu?

4.2 Pojetí výzkumu

Náš výzkum se dotýká citlivého tématu, a naším záměrem je získat hlubší informace, které by nebylo možné zachytit pouze kvantitativním přístupem. Proto jsme zvolili kvalitativní přístup s cílem co nejlépe porozumět zkušenostem našich respondentů.

Výhodou kvalitativního přístupu je dle Hendla (2005) získání hloubkového popisu případů kdy nezůstáváme pouze na povrchu, ale provádíme podrobnou komparaci případů a sledujeme jejich vývoj. Hendl ve své publikaci dále uvádí, že jednou ze základních charakteristik kvalitativního výzkumu je jeho provádění prostřednictvím delšího kontaktu s terénem nebo situací jednotlivce nebo skupiny jednotlivců. Tyto situace obvykle odrážejí běžnou nebo normální každodennost jednotlivců. Hlavním cílem je objasnit, jak lidé v daném prostředí a situaci vnímají dění kolem sebe a proč se chovají určitým způsobem.

Dle Švaříčka a Šed'ové (2014) spočívá jádro kvalitativního výzkumu v širokém shromažďování dat, aniž by byly předem stanoveny základní proměnné, hypotézy či závislost na předchozí teorii. Což mimo jiné potvrzuje i Hendl (2005), který zdůrazňuje, že v průběhu kvalitativního výzkumu může výzkumník modifikovat nebo doplňovat otázky a označuje tento typ výzkumu jako pružný a emergentní.

4.3 Výzkumný soubor

V kvalitativním výzkumu není cílem, aby výzkumný soubor reprezentoval určitou populaci, ale určitý problém. Není tedy konstruován náhodně, ale teoreticky – záměrně jej

vytváříme s ohledem na náš problém. Vzorek není vytvořen v jednom momentě, nýbrž je v souladu s cirkulární logikou v průběhu sběru dat a jejich analýzy stále rozšiřován a redefinován (Švaříček a Šed'ová, 2014).

Výzkumný soubor tvoří manželé či partneři osob závislých na hracích automatech. Tato závislost může postihnout jak muže, tak ženy, a proto náš výzkumný soubor zahrnuje obě pohlaví, konkrétně dva muže a dvě ženy. Prvním účastníkem našeho výzkumu byla osoba, kterou jsme znali a která byla ochotna se s námi o tyto zkušenosti podělit. Navzdory tomu, že se jedná o choulostivé téma, které se dotýká osobní roviny člověka, skutečnost, že se jednalo o blízkého přítele, nám umožnila o problému upřímně hovořit. Další účastníky našeho výzkumu jsme aktivně hledali především na sociálních sítích, jako je Facebook, a to v různých soukromých i veřejných skupinách. Osoby, které splňovaly kritéria, jsme poté oslovili prostřednictvím soukromých zpráv. Kritériem pro výběr respondenta byl především přímý osobní kontakt a soužití se závislým partnerem, bez ohledu na to, zda se jednalo o soužití v minulosti nebo o soužití současné. Při komunikaci s každým respondentem jsme zdůraznili důležitost anonymizace, a vzhledem k citlivosti tématu jsme jim sdělili, že rozhovory budou zcela anonymní a v naší práci nebude uveřejněno žádné jméno nebo konkrétní informace o dané osobě.

4.4 Výzkumný nástroj

Jako výzkumný nástroj jsme si pro náš výzkum vybrali metodu hloubkového rozhovoru. Tuto metodu můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu, obvykle vedeno jedním badatelem, pomocí několika otevřených otázek. Skrze otevřené otázky badatel získává porozumění pohledu účastníka výzkumu, aniž by tento pohled byl omezen výběrem možností, jak tomu bývá u standardních dotazníků. Hloubkový rozhovor nám umožňuje zachytit výpovědi a slova v přirozeném kontextu (Švaříček a Šed'ová, 2014).

Existují dvě hlavní formy hloubkového rozhovoru, konkrétně polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor. Pro naši studii jsme zvolili polostrukturovaný rozhovor, při němž jsme respondentům kladli otázky, které jsme si předem připravili. Současně jsme byli schopni se v průběhu rozhovoru dotazovat na další otázky podle toho, jak se vyvíjela situace a odpovědi respondentů.

Švaříček a Šed'ová (2014) ve své publikaci dělí otázky v hloubkovém rozhovoru na několik typů. V našich rozhovorech bychom mohli na základě tohoto dělení identifikovat tři typy otázek. První typ úvodních otázek se zaměřuje na proces seznámení se s partnerem

a počátky vztahu. Druhý typ otázek, označovaný jako hlavní otázky, se věnuje partnerovu hráčství a respondentovým emocím v souvislosti s tímto chováním. V otázkách k uzavření rozhovoru se ptáme, zda by respondent v minulosti něco změnil či udělal jinak a zda něčeho lituje.

4.5 Design výzkumu

Vzhledem k našemu výzkumnému cíli, ve kterém nám jde o pochopení žité zkušenosti jedince ve snaze mu co nejlépe porozumět, jsme zvolili metodu fenomenologického zkoumání.

Vzhledem k charakteru fenomenologického výzkumu je relevantní soustředit se na omezený počet účastníků, a klíčovým principem při výběru respondentů je homogenita vzorku. Při výzkumu pomocí interpretativní fenomenologické analýzy (IPA) klademe otázky, pomocí kterých se snažíme porozumět, jak konkrétní jednatel nebo skupina vnímá určitou situaci a jaký význam této zkušenosti přiřazují. Tato otázka se soustředí spíše na význam než na konkrétní příčiny a následky událostí a je formulována otevřeně a často v ní používáme slova jako zkušenost nebo prožitek (Kostínková a Čermák, 2013).

Podle Hendla (2005) je hlavním cílem fenomenologického zkoumání popsat a analyzovat prožitou zkušenost s konkrétním fenoménem, kterou má daný jedinec nebo skupina jedinců. V rámci této metody se výzkumník snaží vstoupit do vnitřního světa respondenta, aby porozuměl významům, které daný respondent přiřazuje zkoumanému fenoménu. Respondent je povzbuzen k reflexi své zkušenosti a k vyprávění o tom, jaký význam pro něj měla. Výsledkem je text, který je pravdivý pro jedince, který měl zkušenost s daným fenoménem, a zároveň poskytuje vhled pro ty, kteří tuto zkušenost neměli.

Podle Kostínkové a Čermáka (2013) se v rámci interpretativní fenomenologické analýzy konstruuje zkušenost jako výsledek společného sdílení mezi výzkumníkem a participantem, přičemž primárním cílem zůstává porozumění žité zkušenosti samotného participanta. Willig (2001) uvádí, že interpretativní fenomenologická analýza je vnímána jako přístup, který poskytuje větší prostor pro kreativitu a svobodu v průběhu výzkumného procesu ve srovnání s jinými kvalitativními metodami.

4.6 Postup analýzy

Cílem interpretativní fenomenologické analýzy je identifikovat a formulovat témata, která přesně zachycují podstatu zkoumaného fenoménu, jak uvádí Willig (2001).

Smith, Flowers a Larkin (2009) začátečníkům nabízejí postup, jak správně rozhovory analyzovat. Za **nultou fází** v procesu analýzy lze považovat reflexi výzkumníkovy vlastní zkušenosti s daným tématem výzkumu. Tato reflexe vlastní zkušenosti představuje především prostředek pro uvědomění si interpretativní role v rámci výzkumného procesu. Také je užitečné uvědomit si, jaký máme vztah k tématu výzkumu. **Prvním krokem** v analýze je čtení a opakované čtení, s cílem získat vhled do toho, jaké to je, vidět svět očima respondenta. Zde může být užitečné znovu si poslechnout nahrávku, jelikož respondentův hlas nás může ještě více vtáhnout do případu. **Druhým krokem** je nejdetailnější část analýzy, kde musí být výzkumník plně otevřen vůči datům. Vytvářejí se počáteční poznámky a komentáře a rozvíjí se schopnost zkoumat i ty nejmenší a zdánlivě nepodstatné detaily zkoumaného fenoménu. Můžeme si dovolit zachytit vše, co nám v textu připadá významné a zajímavé. Počáteční poznámky můžeme vytvářet již při prvním čtení textu, což platilo v našem případě, kdy jsme si zaznamenávali vše, co se nám jevilo jako důležité a zajímavé. Nebo můžeme nejprve to, co se nám jeví jako významné podtrhávat, a až poté každý podtržený text vhodně popsat.

Komentáře lze klasifikovat do tří kategorií. **Deskriptivní** se zaměřují na obsah toho, co respondent sděluje. **Lingvistické** se zaměřují na specifické využívání jazyka respondenta, včetně používání metafor. **Konceptuální** mají povahu otázek, které se objevují při čtení textu.

Ve třetí fázi rozvíjíme vznikající témata a více pracujeme s vlastními poznámkami a komentáři než s původním textem. Organizujeme a interpretujeme data; názvy témat jsou na trochu vyšší úrovni abstrakce než naše původní poznámky. Jako názvy témat mohou být použity metafory či citace respondentů. **Ve čtvrté fázi** hledáme vzájemné souvislosti mezi tématy a vytváříme mapu jejich propojení. Některá témata k sobě přitáhnou témata podobná a některá můžeme případně vyloučit, například proto, že se nevztahují k výzkumné otázce. Tématům, která spadají do stejné oblasti, přiřazujeme nadřazený termín. **V předposlední fázi** provedeme analýzu dalšího případu tak, že opakujeme fáze 1 až 4. **V poslední fázi** hledáme vzorce napříč případy a pokoušíme se odpovědět na otázku: Jaká jsou vzájemná propojení ve zkušenostech našich respondentů? V důsledku provedení této fáze analýzy může vzniknout například grafické nebo tabulkové zobrazení vztahů mezi tématy a ilustrace, jak se dané téma projevuje u každého respondenta.

V interpretaci v rámci IPA hraje klíčovou roli důvěryhodnost. Z IPA pohledu je interpretace považována za věrohodnou, pokud je založena především na výrazech, jejichž autorství náleží respondentovi, a je podpořena přímými citacemi.

4.7 Analýza dat u jednotlivých případů

Případ 1: Alena

Prvním případem je žena, které je přes padesát let a ve vztahu s partnerem byla zhruba patnáct let. Vztah začal velmi hezky, partner nejevil žádné známky závislosti. Avšak po několika letech manželství a narození syna se partnerova životní situace změnila – přišel o zaměstnání a začal se věnovat taxikářství, což znamenalo, že měl více volného času a paní Alena si tak vysvětluje počátek jeho hraní na hracích automatech. O této jeho zálibě se paní Alena dozvěděla od třetí osoby. Když partnera Alena konfrontovala, snažili se společně řešit finanční potíže způsobené partnerovým hraním, ovšem i přes veškeré snahy a placení dluhů se partnerova závislost stále více prohlubovala a opakovaně o svém hraní lhal. V jejich případě nastal i pokus o léčení, kdy oba partneři chodili na terapii, avšak účinky byly minimální, jak uvádí paní Alena. Problémy ve vztahu a partnerův pasivní postoj k léčení závislosti začal narůstat, a Alena se i přes lásku k partnerovi, rozhodla vztah ukončit, nicméně na partnera nezanevřela. Přestěhovala se k rodičům, kteří jí byli velkou oporou, ještě několik let splácela dluhy, musela si najít dvě práce, aby se o sebe i syna byla schopná postarat. O několik let později, se dozvěděla, že partner zemřel. Na vztah, ale i po tom všem co si zažila, vzpomíná v dobrém a nyní má vztah nový, který brala jako šanci na nový začátek.

Případ 2: Dita

Druhým případem je žena, které je přes padesát let a ve vztahu s partnerem je již více než dvacet let. Zjištění o partnerově závislosti přišlo poté, co začaly domů chodit anonymní obálky od věřitelů. Partner byl v té době bez práce a začal trávit více času s kamarády u piva, avšak paní Dita netušila, že v hospodě, kam chodí s přáteli, hraje i hrací automaty. Po konfrontaci partner nejprve zapíral, ale následně se k závislosti na hracích automatech přiznal. Toto zjištění bylo pro Ditu šokující a stresující, jelikož ztratila o svém partnerovi iluze, jak sama popsala. Společně s partnerem spláceli dluhy, které v důsledku jeho hraní vznikly, obdobně jako tomu bylo u přechozí respondentky. I jim se dostalo velké podpory rodiny. Partner se nakonec rozhodl řešit svou závislost sám a začal navštěvovat psychologickou odbornou pomoc, což mu pomohlo přestat hrát. I když nyní žije normálním životem, paní Dita má stále obavy, že by se partner mohl k hraní vrátit.

Případ 3: Filip

Třetím případem je muž, kterému je přes třicet let a se závislou partnerkou byl ve vztahu zhruba čtyři roky. Seznámili se v práci, partnerka se na začátku vztahu chovala hezky a s panem Filipem trávili velké množství volného času spolu. Avšak postupem času se situace začala měnit. Poté, co si partnerka našla novou práci, začala projevovat známky problematického chování, které se projevovalo častou konzumací alkoholických nápojů a finanční nezodpovědností. Postupným sledováním Filip zjistil, že výplata končí v hracích automatech a partnerku konfrontoval, ta si ale závislost nechtěla přiznat. Filip partnerku finančně nějakou dobu dotoval, ale vzhledem k tomu, že u ní neviděl žádnou snahu se léčit, rozhodl se, že vztah ukončí. Jak sám popisuje, jejich vztah skončil kvůli hraní a několik let mu trvalo, než se partnerce byl znovu schopen podívat do očí. Tato zkušenost mu vnesla novou perspektivu do budoucích vztahů a rozhodl se, že už nechce být součástí vztahu se závislou osobou. Tento vztah mu poskytl ponaučení a silnou motivaci vyhnout se podobným situacím v budoucnosti.

Případ 4: Josef

Čtvrtým případem je muž, kterému je přes padesát let a se závislou partnerkou je více než pětadvacet let. S partnerkou se seznámili přes společné kamarády v době, kdy oba studovali vysokou školu. Po dostudování se jim narodilo dítě a partnerka začala mít na mateřské dovolené dlouhou chvíli, kterou si krátila hraním automatů. Tuto skutečnost se pan Josef dozvěděl od společného kamaráda, který partnerku viděl hrát. Finanční problémy naštěstí nevznikly, protože Josef vydělával dostatek peněz. Po konfrontaci partnerky se situace začala obracet k lepšímu. Partnerka se ke své závislosti přiznala a společně se rozhodli problém řešit. Díky komunikaci mezi partnery, pevné vůli partnerky a odborné pomoci, se jí podařilo závislost překonat a přestat hrát. Tato zkušenost u Josefa vyvolala uvědomění si důležitosti druhé šance a podpory v rámci partnerského vztahu. Přestože se s problémem závislosti setkali, jejich vztah vykazoval schopnost obtíže překonat a poskytnout druhému partnerovi podporu a možnost nápravy.

4.8 Analýza napříč případy

Tabulka 1: Témata vzniklá z rozhovorů

Téma	Podtéma	Kódy
Co se to děje?	Partner začal hrát	ztráta zaměstnaní, oznamovatel, věřitelé, nová práce, problémy s alkoholem, kde jsou peníze, první náznaky hraní.
	Moje reakce	šok, nevědomost, konfrontace, svět do kterého nenahlédla, něco tu smrdí, dobrý úmysl, mírná reakce, občasné hraní není problém, nepřikládal tomu důležitost.
Proč mi to děláš?	Partnerův počáteční postoj k hraní	tutlání, lhaní, přiznala se, neochota přiznat si závislost, házení viny na partnera, polopravdy, výmluvy, zdravý rozum, pevná vůle, měla zájem to řešit.
	Čím vším jsem si s partnerem prošel	sebepoškozování, pokus o sebevraždu, fyzické napadení, vyhýbání se kontaktu, myšlenky na sebevraždu, přes čáru, radši aby byl nevěrný, stres, psychicky na dně, nejistota, lhaní kvůli hraní
Podpora	Řešení finanční tísně	hledání řešení, splacení dluhů, dlouhý proces, uskromnění se, dvě práce, finanční tíseň nenastala, kontrola financí, prodej bytu, živitel.

	Podpora “z venku“	velkorysost rodiny, podpora rodiny, podpora odborníka
Zůstaneme spolu	Chci s tebou zůstat	dítě jako nový začátek, motivace k setrvání ve vztahu – láska, 2. šance, podchycení včas
	Už s tebou být nechci	ztráta zaměstnání, pocitnutí, už to nešlo, závislost vztah zničila, z lásky nenávisť, opakované lhaní, pravá láska je jenom jedna
Důvěra	Jak se měnila/neměnila má důvěřivost?	důvěřivost, kontrola partnera, ztráta důvěry, ztráta iluzí, jednou důvěřivá – pořád důvěřivá, nepoučitelná, 100% důvěra
Kdo za to může?	Určení viníka	házení viny na sebe, hledání viníka, výčitky ze strany rodičů
Strašáci ve skříni	Co jsem si z toho odnesl	hodný kluk, něco za něco, strašák ve skříni, sebepoznání, stát si za svým, zocelení, každý problém má řešení, citlivé téma, důležitost dobrých vztahů v rodině, podpora partnerky.
	Dopady hraní na další vztahy	Vztah trvá dál, stanovení si hranic, šance na nový začátek, neovlivnilo ji to... opravdu?

5 INTERPRETACE DAT

V této kapitole se zaměříme na interpretaci dat, která jsme získali prostřednictvím čtyř polostrukturovaných rozhovorů s našimi respondenty. V rámci metody interpretativní fenomenologické analýzy představujeme čtenáři perspektivu dvou úhlů pohledu: z hlediska identifikovaných témat a z hlediska jednotlivých respondentů. K identifikovaným tématům přidáváme naše vlastní komentáře a podporujeme naše tvrzení přímými citacemi z rozhovorů s účastníky (Willig, 2001).

5.1 Co se to děje?

- Partner začal hrát

Zde nám respondenti popisují, jak partnerovo hraní začalo a jak se o partnerově hraní dozvěděli.

Pan Josef uvádí: „Dozvěděl jsem se to čistě náhodou od svého kamaráda, který znal manželku od vidění a on mi řekl, že vidívá moji manželku hrát v hospodě automaty, že jestli to vím.“ Dozvěděl se tedy o hraní partnerky od třetí osoby, jako tomu bylo i u našich dvou respondentek. Paní Alena říká: „Já jsem na to nepřišla, to bylo... jo to mi volal jeho brácha, že jestli vím, že hraje automaty. To on už dělal v kanceláři a dělal účetního se žaluziema a on to tam vlastně vytuneloval. To už mě mělo trknout, že je něco špatně. To jsem se dověděla až od policajtů. Pak byl bez práce a jak začal jezdit taxíkem, tak to bylo úplně to nehorší, co se mohlo stát. Když měl noční a když nejezdil, tak měl hodně volného času.“ Tato respondentka také popisuje, že často ani vůbec nevěděla, kde partner je, nebo co dělá: „Kolikrát se stalo, že třeba přijel až ve 12 dopoledne no a měl se vrátit třeba o 6 z noční a nebyl ve 12 ještě doma. Já jsem mu volala a on to nebral a hrál ty automaty.“ Paní Ditu překvapily dopisy, které začaly chodit do schránky poté, co manžel ztratil zaměstnání: „No manžel přišel o zaměstnání a za nějakou dobu začaly chodit obsílky, tenkrát ještě nebyl mail, takže všechno bylo tištěné. Chodily anonymy a vlastně klasicky obálka, ať zaplatí tomu a tomu, takové a takové peníze.“ Partnerka pana Filipa si našla novou práci a začala mít problémy s alkoholem: „Asi po půlročním vztahu si musela najít nějakou práci nebo brigádu, v té době kamarádka měla bar, kde bylo asi šest hracích automatů. No a první fáze byla problém toho, že partnerka začala pít, takže já jsem vlastně každý večer usínal vedle lahve jégra nebo jiného tvrdého alkoholu, nebylo to úplně příjemné.“ Respondent si

také všiml, že domů nenosí výplatu a začal pátrat po tom, kde je problém: „*Když mělo dojít k tomu, že by měla přinést peníze, tak jsme se pídili k tomu, proč má málo peněz a postupným sledováním během asi tří měsíců jsem přišel na to, že ty peníze nebo tu část kterou ona vydělá, tak nastrká do automatů.*“

- Moje reakce

Reakce respondentů na partnerovo hraní se ve většině shodují a převažuje především šok a nevědomost. Josef nemohl partnerčině hraní uvěřit, jelikož u ní nepozoroval žádné změny v chování nebo náznaky hraní, o to větší šok to pro něj byl: „*Já jsem do té doby vůbec nic netušil, ona byla na mateřské a já jsem byl přes den v práci. Nechtěl jsem tomu uvěřit v první chvíli, protože manželka nikdy nevykazovala sklony k hazardu, takže představit si ji, jak stojí u automatu a háže do něj peníze, bylo pro mě těžké.*“ Pro Ditu bylo partnerovo hraní také velkým šokem a v její výpovědi můžeme vidět i určitý stereotypní postoj: „*No byla jsem překvapená, protože jsem vůbec nečekala, že by se něco takového mohlo stát. No tak když chodí s kamarádama na pivo, tak netušíte. Manžel je vysokoškolák a člověk si myslí, že když má takové vzdělání, tak že má něco v hlavě a vůbec jsem tomu nemohla uvěřit.*“ Tento postoj můžeme vidět taktéž u Aleny: „*On měl... vysokou školu neměl jo úplně dodělanou, ale nebyl blbý jo, jakože gympl měl a toto.*“ Stejně tak, ale i v její výpovědi můžeme vidět, jak moc v šoku byla: „*Měla jsem noční a volali mi policajti, že manžela museli zadržet, a to byl první šok, že ho zavřeli. Já jsem vůbec nevěděla, byla jsem v šoku.*“ Filip v rozhovoru známky šoku nepopisuje, naopak jeho první reakce byla překvapivá: „*Má první reakce byla taková, že jsem ji podpořil v tom, aby do té práce chodila, ale požadoval jsem, aby ty automaty přestala hrát a snažil jsem se jí ty finance v té době trošku zregulovat.*“

Po prvotním šoku u většiny našich respondentů došlo ke konfrontaci partnera, kterou Alena popisuje takto: „*Zeptala jsem se ho kolik, co komu dluží, a tak to řekl, ale neřekl všechno, vždycky řekl, že toto už je naposledy a za tři měsíce zas se někdo ozval.*“ Podobně popisuje situaci i Dita, které partner nejprve také neřekl celou pravdu: „*No ukázala jsem mu ten dopis a zeptala jsem se ho, co to má znamenat. Nejdřív se snažil zapírat, říkal že je to nějaký omyl nebo něco, no ale to jsem mu samozřejmě nevěřila, a tak jsme se pohádali a pak se teda na můj nátlak přiznal.*“ Jinak tomu ale bylo u Josefa, jehož manželka se po jeho konfrontaci bez váhání přiznala: „*Zeptal jsem se jí, jestli je to pravda, jak moc je to vážné nebo jako co ji k tomu vede, nebo jestli má tolik*

volného času, že chodí hrát automaty. A ona mi na to konto řekla, kdy to hraje a že to teda není pravidelné.“ Jako důvod partnerka uvedla stereotypní život matky na mateřské dovolené: „Prý být celý den sama zavřená doma s dítětem, není úplně jednoduché a že si to chtěla zpestřit. Byl to prý únik z nějaké reality.“ Po této konfrontaci prý partnerka dál hrála pouze občasně a “ pro zábavu“, ale po skončení mateřské dovolené, začala mít více volného času a situaci Josef popisuje následovně: „Po té mateřské měla víc volnosti, protože manželka dělala na směny... takže pak hrála častěji a už se to nějak projevovalo i na financích. Začala chodit častěji s kamarádkama večer na kafe což jako bylo divné, tak jsem se jí narovinu zeptal, jestli zas nezačala víc hrát anebo jak to s tím teď má. Musím teda přiznat, že nezapírala, protože ona neumí moc lhát, tak přiznala, že ty automaty hraje čím dál častěji.“

Respondentů jsme se také ptali jak se k faktu, že partner hraje automaty postavili. Pan Josef se nám svěřil, že hraní partnerky nepřikládal až takovou důležitost a občasné hraní pro zábavu nevnímá jako problém: „Jako řekl bych, že jsem to nebral nijak tragicky, já v tom úplně nevidím problém, pokud tam ovšem nechodí každý den a neháze tam nesmyslné částky. Bral jsem to jako chvilkovou záležitost a asi i na lehkou váhu, nepřikládal jsem tomu úplně nějakou zvláštní důležitost.“ Filip se partnerku snažil finančně podpořit, což se nakonec neukázalo jako správné: „Mojí blbostí bylo to, že ona vlastně neměla peníze – ty peníze, které prohrála v automatech, tak jsem se jí snažil dotovat financema, aby se neměla špatně, aby se necítila ponížena. Ta moje reakce byla poměrně asi hodně mírná, protože jsem si říkal, že to nemůže být nějaká úplně závislost a ba naopak, že ten člověk se z toho dostane, že nad tím začne logicky uvažovat, což ale asi byla v té době ta největší chyba.“

5.2 Proč mi to děláš?

- Partnerův počáteční postoj k hraní

Za neméně důležité považujeme v naší práci i jak se partner ke svému hraní zpočátku stavěl a jeho komunikování situace s protějškem. Jak už jsme zmínili, partnerka Josefa se bez nátlaku přiznala a měla zájem vzniklou situaci řešit: „Podle mě jako furt měla nějaký zdravý rozum, aby neprosázela úplně všechno, ale jenom nějakou sumu. Měla limit, za který nešla. Ona se rozhodla, že s tím přestane a požádala mě, abych ty naše společné finance spravoval já.“ Takto tomu, ale nebylo u Aleny, jejíž partner se snažil svou závislost ututlat: „Schovával výpisy ze spořitelny...čekal, až dojde výpis a vzal ho

a chodily i upozornění, že neplatím SIPO a všechno, ale on to schovával. Vybral mi celou výplatu a nic neplatil, mně peníze odcházely a nic jsem nevěděla. Měl napůjčované od lichvářů, řekl mi třeba, že toto už je všechno a za tři měsíce zas cosi došlo.“ Respondentka popisuje situaci, kdy měla o partnera strach, když se nevracel z práce domů: „Já jsem mu volala a on to nebral a když jsem se ho zeptala co dělal, tak mi řekl, že byl třeba v Rakousku s nějakým klientem, že nemohl brát telefony, že byl pryč a měl zákazníka z někama, to už si potom vymýšlel různé věci.“ U partnerky Filipa se setkáváme s tím, že partnerka si závislost vůbec přiznat nechtěla: „Dívala se na mě jak na blázna, protože jí vlastně nepřišlo nic zvláštního na to, že opravdu každý večer do těch automatů nastrká nějaké peníze a na tom, že vlastně nemá z čeho žít. Měla potřebu ukazovat svým kamarádům, že ona je ta, která je vlastně v pořádku, že s ní není nic špatně, ale psychicky se utápí v tom, že já jí ubližuju.“ Partner Dity se snažil svou závislost omlouvat tím, že se necítil jako muž a otec od rodiny dostatečný: „On se dost obhajoval, že za to nemohl, že byl ve stresu a byl bez práce a jednou vyhrál, tak si myslel, že potom vyhraje taky a že aspoň donese rodině nějaké peníze a že si připadal méněcenný, že nemá práci ani peníze a že prostě neuživí rodinu a tak.“

- Čím vším jsem si s partnerem prošel

Neléčená závislost a finanční tíseň se často podepíše i na psychickém zdraví. V této části je naším cílem nastínit, čím vším si naši respondenti s partnerem prošli.

Filip se nám svěřil, že se partnerka začala sebepoškozovat a pokusila se i o sebevraždu: „Náš vztah se v podstatě tři roky motal kolem alkoholu, kolem neschopnosti partnerky, jejího fungování, kolem jejího následného sebepoškozování, které asi souviselo i s tím, že vlastně hrála, neměla finance. Začala sama sebe poškozovat, s tím, že různě bila hlavou o sloupky v autě, chtěla vyskakovat ze třetího patra, měla potřebu se řezat a podobně.“ Situace kdy se partner vyhýbal společnému kontaktu a měl depresivní a sebevražedné sklony popisuje Alena: „Nebral mi telefon někdy třeba i dva dny a pak mi vlastně říkal, když přišel, že seděl třeba u řeky a nevěděl, jestli má skočit do vody nebo jestli si má něco udělat a měl už i takové sebevražedné myšlenky. A pak si pamatuju, že jsme šli do sklepa pro kola a tam v tom sklepě byla normálně od stropu udělaná smyčka na oběšení. Takže on musel být úplně v prdeli.“

Partnerovo hraní je velmi náročné i pro jejich protějšky, které si často procházejí nelehkým obdobím plným stresu. To dokazuje i Dita: „Bylo to stresující samozřejmě... jste ve stresu, teď nevíte, co bude dál, co nebude, dlouhou dobu žijete v tom, že jste

prostě pořád jak na trní, pokud ten partner někam jde nebo tak, tak jste ve stresu, kam jde a když víte kam jde, tak se zas bojíte, jestli tam ty automaty budou, nebudou, jestli bude nebo nebude hrát, jestli ho to bude lákat.“ Alena nám popsala, jak se cítila, když se jí partner neozýval: *„No strašně jsem se cítila, nevěděla jsem, co mám dělat, nepřišel domů a pak se z ničeho nic objevil ve dveřích a v podstatě nevím, jestli mi k tomu dal nějaké vysvětlení. Já jsem ty dva dny, co třeba nebyl doma ani nespala a říkala jsem si, panebože, kde je.*“ Závislý člověk bývá často přirovnáván k nemocnému a takto nemocný člověk často neuvažuje racionálně a pod vlivem závislosti dělá věci, které mohou být tzv. přes čáru. *„Manžel mi říkal, že se byli podívat na ohňostroj a ten playstation někdo ukradl, takže okradl svého vlastního syna. Já říkám, toto bylo to poslední cos mohl udělat, jakože děckovi, já mu to koupím na Vánoce a ty mu to prodáš. To jsem mu aj říkala, že kdyby mě zahrnul, tak by to pro mě bylo lepší než tady toto. Řekla jsem mu, že aj kdyby si našel nějakou ženskou, tak se to dá pořád nějak uhrát, ale ty okradeš vlastní děcko a tady toto se prostě nedělá.*“ Takto líčí Alena situaci, kdy manžel prodal svému synovi vánoční dárek, jen aby měl peníze na automaty. Josefovi manželka také lhala ohledně financí: *„Ty výdaje jsme měli rozdělené, co kdo platil a několikrát se stalo, že na ty výdaje, které měla platit ona, neměla dost peněz, takže je chtěla ty peníze po mně. Ona mi řekla, že třeba kupovala něco její mamce, nebo do domácnosti, akorát těch peněz potom potřebovala čím dál víc.*“

5.3 Podpora

- Řešení finanční tísně

Pravidelné hraní automatů zasahuje do rodinného rozpočtu tím, že jeden z partnerů často neumí hospodařit s penězi a půjčuje si za zády svého partnera. Tento problém většinou vyplývá na povrch, když není možné půjčené peníze splácet, protože všechny finanční prostředky byly utraceny za hraní na automatech. Tuto situaci se následně respondenti snažili řešit a dluhy splatit, což často znamenalo zdlouhavý proces.

U jednoho z respondentů, konkrétně u Josefa finanční tíseň nenastala, jelikož respondent byl schopný vydělat dost peněz: *„Na finanční situaci to nebylo nijak extra poznat, já jsem měl práci, takže jsem vydělával na tu dobu dost peněz... jako díky bohu dluhy žádné neudělala.*“ Filip vydělával také dost peněz a domácnost finančně dotoval on a popisuje pouze, že se partnerce snažil finance zregulovat: *„Já jsem vydělával ne úplně málo peněz...*

a snažil jsem se jí ty finance trošku nějak zregulovat. Vlastně žijete dva lidi a ty peníze, které vydělává ten partner, tak mizí úplně někde, kde nemáte vidinu toho, že by ty peníze se vrátily.“ U dvou našich respondentek se situace lišila; jejich partneři se zadlužili a museli společně hledat řešení, často to zahrnovalo prodej bytu nebo auta. Dita říká: *„Řešíte, kdo by vám mohl půjčit a nechtěl ty peníze hned zpátky. Řešili jsme i co třeba budeme muset prodat, tenkrát jsme měli i takové menší auto, takže to jsme prodali. Byli jsme nuceni zaplatit ty půjčky, sice to trvalo dlouho a několik let jsme si nemohli dovolit mít auto, jezdit na dovolenou a nakupovali jsme opravdu jen ty nejnnutnější věci.*“ Alena musela prodat byt, jít bydlet k rodičům a později měla i dvě práce: *„Zrušila jsem si účet ve spořitelně a tam jsem měla dluhy. Já jsem se tam musela domluvit na splátkovém kalendáři, všechno se dalo domluvit, potom jsem musela prodat byt... Bydlela jsem u našich. Chodila jsem do tabačky a potom jsem ještě třeba na odpolední skončila v 10 hodin a šlo se pomáhat na diskotéku do rána, abychom měli nějakou korunu, bylo to hodně náročné teda. Měla jsem exekučku na vlastně na plat ještě v baru, to se tak dlouho tahlo. To bylo snad čtyři roky po tom. Já jsem si říkala, panebože, to snad v životě neskončí.*“

- Podpora “z venku“

Naši respondenti během rozhovorů sdíleli, jaká pomoc jim byla poskytnuta ze strany rodiny, buď přímo od rodinných příslušníků hráče, nebo od vlastní rodiny respondentů. Dále jsme se dozvěděli, zda partneři našich respondentů hledali odbornou pomoc při léčení závislosti nebo se pokusili léčit sami.

Filip se nám svěřil: *„No já jsem se snažil spolu s její rodinou ji donutit k tomu, aby si našla nějakého terapeuta, aby jela na léčení, aby opravdu se od toho odtrhla.*“ Stejně tak se podpory od rodiny dostalo i Ditě: *„Rodiče prodali pozemek, co měli, a ještě nám půjčili, takže se to nějakým způsobem zalátalo. Rodiče nám i něco odpustili.*“ Alena popisuje, že musela prodat byt a rodiče jí poskytli zázemí: *„Já jsem musela prodat byt a bydlela jsem u našich... Měla jsem rodiče, ti mně pomohli. Psychicky jsem se cítila strašně, vlastně jsem i zhubla, mamka ze mě byla nešťastná, snažila se do mě něco dostat. Potom mě teda brácha i tahal na výlety a jezdili jsme, ale furt to bylo takové, že jsem to měla v té hlavě.*“

Ve většině případů vyhledali partneři pomoc odborníka, konkrétně terapeuta či psychologa, ale o léčení závislosti se pokusili i svépomocí. Josef říká: *„Stavěla se k tomu podle mě rozumně a měla zájem to řešit. Na léčení teda nešla nikam, akorát pak začala navštěvovat psychologa, tam dochází do teď.*“ Dita nám sdělila, že partner nejprve odbornou pomoc vyhledat nechtěl, ale časem se pro ni rozhodl: *„Řekl, že to vyřeší sám. Že nechce nikam*

chodit, že to zvládne sám... Jak se snažil to zezáčátku řešit sám, tak časem došel k tomu, že aspoň začne chodit k psychologovi a tam dochází do teď a je klid.“ I partner Aleny navštěvoval psychologa, ale podle respondentky to prý nepomohlo: „Jo chodili jsme aj k psychologovi... psychiatrovi, nevím. Aj já jsem tam byla aj on a vlastně vždycky šel první on, potom jsem šla za ním já. Vůbec to nepomohlo, ono to furt bylo takové na hovno. Hrozné.“ Velmi negativně vnímala návštěvu odborníka partnerka Filipa, jelikož si svou závislost ani nepřipouštěla: „Ona ale bohužel v jejím mladém věku nechtěla a velmi se tomu bránila, aby vlastně vůbec něco takového nastalo a připadalo jí to neskutečně potupné si připustit to, že něco takového je. Jediné, co jí začalo pomáhat bylo to, že si hledala psy, kterým ona by mohla vlastně pomáhat.“

5.4 Zůstaneme spolu

- Chci s tebou zůstat

Motivace pro setrvání ve vztahu byly u našich respondentů různé, někde to bylo narození dítěte, jinde podchycení závislosti včas a snaha přestat hrát. Důvody, proč spolu páry zůstaly, si popíšeme právě v tomto podtématu.

Za motivaci Josefa pro setrvání ve vztahu, bychom mohli označit rychlé identifikování závislosti a manželčina pevná vůle se závislostí přestat: „*Ta závislost fakt byla v počátku, jestli se to tak dá říct... Jako kdyby ta závislost byla asi větší a dostali jsme se do finanční tísně, tak bych třeba i já zaujal jiné stanovisko, jestli bych v tom vztahu setrval nebo ne.*“ Dita zmiňuje: „*Řekli jsme si, že to zkusíme s náma znovu, nechtěli jsme od sebe odejít, měli jsme malé dítě... Po narození druhé dcery přestal hrát úplně a drží se.*“ Alena s partnerem zpočátku také chtěla zůstat a celou situaci vyřešit, u ní byla hlavní motivací láska: „*Když ho miluješ tak to nepochopíš, to nepochopí nikdo, kdo v tom nebyl, kdybych ho neměla ráda tak... Prostě já jsem ho milovala.*“

- Už s tebou být nechci

Zde se zaměříme na okamžiky, kdy naši respondenti uvědomili, že už nechtějí zůstat s partnerem a rozhodli se jít každý svou vlastní cestou.

Partnerka Filipa přišla o práci, Filip se rozhodl ji přestat finančně dotovat a následně došlo k rozchodu: „*Celá situace se začala řešit vlastně úplně sama, a to ve chvílce, kdy partnerka přišla o práci, protože si začala půjčovat peníze z tržby, začaly chybět peníze v pokladně... Z mojí strany tam ale už došlo k tomu, že jsem ji odmítl finančně dotovat a*

začal jsem ji postupně odřezávat. Náš vztah se vlastně tady tím ukončil. “ Také se svěřil, že závislost partnerky jeho pohled na ni poškodila natolik, že ještě několik let po rozchodu nemohli najít společnou řeč: *„Do našeho vztahu se to hraní otisklo natolik, že ten člověk, mně byl už natolik nesympatický, natolik jsem z něho cítil zlo, že jakýkoliv kontakt s ním byl pro mě v té době opravdu toxický a trvalo to skoro čtyři roky, než jsem se tomu člověku zpátky dokázal podívat do očí.*“ Navzdory veškerému úsilí se nakonec Alena rozhodla opustit svého manžela. Přesný důvod tohoto rozhodnutí není znám; sama nám pouze sdělila, že to už nešlo. Z toho lze usuzovat, že toho na ni bylo nějakým způsobem moc nebo překročila své meze: *„No byli jsme od sebe. Prosil mě, abychom od sebe nešli, že když odejdu, že už prostě spolu nebudeme, ale to... to nešlo. Takže jsme se rozvedli. Já jsem poznala, že není cesty zpět když ti řekne toto je poslední už to máme splacené a za čtyři za pět měsíců další jo, exekučky. Ale jakože nikdy jsem ho neodepsala, že by pro mě jako přestal existovat to vůbec ne, protože furt ho v té hlavě mám. Prostě pravá láska je jenom jedna a toto byla ona. Toto i přes to hraní bylo úplně nejvíc ten vztah.“*

5.5 Důvěra

Důvěra je základem každého zdravého vztahu. Dodává nám pocit otevřenosti a bezpečí, který nám umožňuje být zranitelnými a beze strachu sdílet naše obavy, pocity či myšlenky. Taková důvěra vytváří mezi partnery pevné spojení, které jim umožňuje vzájemně růst a budovat mezi sebou respekt. Narušení důvěry ve vztahu může vést k pocitům zklamání či bolesti a může také způsobit narušení komunikace mezi partnery, a v konečném důsledku může mít za následek i rozpad vztahu. Podle výpovědí našich respondentů jsme zaznamenali, že na začátku vztahu měl každý z nich v partnera plnou důvěru a nepocíťoval žádné pochybnosti. Nicméně, tato důvěra se začala měnit poté, co zjistili, že jejich partner hraje hazardní hry. Tento fakt vedl k postupné ztrátě důvěry a iluzí, a často k tomu, že začali svého partnera více kontrolovat.

Alena několikrát během rozhovoru zmiňuje, že partnerovi neměla důvod nevěřit: *„Ale já jsem mu věřila až do úplného konce... neměla jsem důvod mu nevěřit. Já jsem nikdy neměla problém mu důvěřovat a pouštět ho ven s kamarádama.“* Její důvěra v partnera se postupem času měnila takto: *„Ale furt jsem věřila, že se to změní nebo zlepší a že to bude zas dobrý, ale zas si říkám, že i kdyby se to spravilo, tak že bych mu asi nevěřila. Už bych byla furt jak na trní furt bych mu volala. Tak jak jsem mu věřila, tak už bych mu asi nevěřila, ta důvěra by byla narušená. Aj kdyby šel třeba někam s chlapama, tak bych se*

bála, že zas někde hraje.“ Zároveň ale zmiňuje, že je důvěřivý člověk, že to má v povaze: „*Já jsem asi takový důvěřivý člověk víš... Já jsem mu stoprocentně věřila, pro mě by to bylo ponižující přijít za svým manželem a zeptat se ho kde máš výplatní pásku a takto ho kontrolovat.*“ Dita dle své výpovědi, ztratila o partnerovi veškeré iluze: „*Je to hrozné, najednou toho člověka vidíte v úplně jiném světle. Máte o něm nějakou představu a najednou vidíte a říkáte si, jak je to možné, že se tohle stalo nám. Vůbec by vás nenapadlo, že tento člověk, kterého už nějaké roky znáte, že by toto prostě udělal... No určitě člověk vidí toho partnera úplně jinýma očima, jak si ze začátku myslíte, že je úplně nejlepší, tak prostě sundáte ty růžové brýle. Ta důvěra je prostě narušená a už nikdy mu nebudete důvěřovat tak jak na začátku toho vztahu, protože si fakt nejste jistá, co se může ještě stát.*“ I Josef zmiňoval, že neměl nikdy důvod manželku kontrolovat a nevěřit jí, ale poté co zjistil, že hraje hrací automaty, jeho důvěra už nestála na tak pevných základech: „*Já nejsem typ, který by kontroloval, co dělá ten druhý ve volném čase. Když neměla dost peněz, tak je chtěla po mně ty peníze, já jsem se po tom hned úplně nepídil, nějak jsem to nezkoumal. Nemám v povaze někomu dělat drába, jsme dospělí lidi a za svůj život se zodpovídáme sami. Člověk nemůže vstupovat do vztahu, kdy bude toho druhého neustále podezřívát a neustále ho sledovat... Po té informaci, že ty automaty chodí hrát a kam je chodí hrát jsem začal být obezřetnější.*“

5.6 Kdo za to může?

Během rozhovorů s respondenty jsme se setkali s tím, že mnozí považují za viníky za partnerovo hraní sami sebe – že si měli všimnout problému dříve a dříve zakročit. Dokonce jsme zaznamenali případ, kdy i rodiče závislé osoby svalovali vinu na partnera této osoby. Alena se svěřila, že by zpětně s partnerem více komunikovala a situaci řešila časněji: „*Tak víc komunikace... nebo když už jsem měla takové ty momenty cink, bacha, tak bych možná za ním šla hnedka, ale když tomu člověkovi věříš tak... Já jsem si kolikrát říkala i jestli nebyla chyba ve mně, že třeba v tom vztahu nebyl spokojený.*“ Vztahy s rodinou partnera zůstaly narušeny, jelikož rodina dávala závislost za vinu Aleně: „*Já jsem s jeho rodinou skončila, protože oni měli pocit, že jsem ho měla víc hlídat a měla jsem na to přijít dřív. Říkali, že jsem mu měla kontrolovat výplatní pásky.*“ Přílišná důvěra v partnerku dovedla Josefa k otázce, zda za její hraní nemohl částečně i on: „*Nekontroloval jsem, co dělá ten druhý ve volném čase, takže možná to byla částečně i moje chyba toto.*“ Když se Filip dozvěděl o partnerčině hraní, tak se ji snažil podpořit, aby do zaměstnání dále chodila, ale zpětně to vnímá jako chybu, kterou si vyčítá: „*Ve chvílce, kdy jsem na to přišel, bych*

opravdu striktně partnerce se snažil omezit ten přístup do té její práce nebo bych s ní okamžitě řešil to, aby šla jinam. Na jednu stranu je to možná moje vina, že jsem jí v tu chvíli neřekl, děláš blbost, sbal se a vypadni z té práce a běž hledat něco jiného, nebo tě to tady sežere.“

5.7 Strašáci ve skříní

- Co jsem si z toho odnesl

Závislost partnera bývá často zkušeností plnou výzev a poznatků. Být ve vztahu s člověkem, který bojuje s různými formami závislosti, přináší mnoho emocionálních a psychických výzev, ale zároveň může otevřít nové perspektivy a pochopení. Zde se zaměříme na to, co si naši respondenti z takového vztahu odnesli, a jak to ovlivnilo jejich vnímání sebe samotného.

Dita se o sobě dozvěděla, že je silná žena, kterou jen tak něco nepoloží, ale zároveň i když s partnerem zůstala, její nedostatek důvěry v něj, způsobil velký pocit nejistoty: *„Naučila jsem se asi nejspíš řešit problémy a o sobě jsem se dozvěděla, že jsem vlastně docela silná ženská, že mě asi jen tak něco nepoloží, kdyby jo, tak bych se z toho už dávno zbláznila. Naučila jsem se asi mít vzadu v hlavě furt zapnuté světylko, že si nemůžu být ničím jistá. Takové to – důvěruj, ale prověřuj, neuchlácholit se tím, že prostě teď je rok, dva tři, čtyři v pohodě, protože nikdy nevíš, z které strany to může přijít.“* Zpětně tuto zkušenost vnímá jako něco, s čím se člověk musí nějak popasovat: *„Zpětně to беру jako něco, co tě v životě může potkat a musíš se s tím porvat. Vždycky jsem jednala tak, jak jsem to cítila a jak jsem si myslela, že je to správné, takže bych nic jinak neudělala a s manželem bych i teď zůstala.“* Filip zmiňuje, že se bude své partnerce vždy snažit pomoci, jelikož je dobrosrdečný: *„Když máte někoho, koho máte rádi, na někom vám záleží i přes to všechno, tak se tomu člověku snažíte za každou cenu pomoci. I když se ten člověk válí ve vlastních hovnech, neví, jak se z toho vyhrabat, tak se mu vždycky snažím aspoň nějakým způsobem pomoci. Bohužel většinou to jde na úkor mého volného času, na úkor mého zdraví, ale zase člověk má aspoň trošku dobrý pocit z toho, že vlastně to k něčemu vede, že udělal něco, co má smysl... Možná to dokáží posoudit její další partneři.“* Alenu vztah se závislým partnerem zocelil, přišla na to, že každý problém má řešení a zároveň tato zkušenost nezničila její důvěru v muže a budoucí vztahy: *„Určitě jako kdybych toto nezažila, tak se asi z každého problému zhrouť. Takto vím, že se dá všechno řešit a říkám to aj synovi, že i kdyby nadělal někde dluhy, tak se to dá řešit, že hlavně, že jsme zdraví. Ale jako, že bych si*

měla dávat větší pozor, nebo míň důvěřovat, to vůbec ne.“ Vztah i zpětně reflektuje v dobrém a říká, že partnera i přes to všechno stále miluje: „Já ho miluju, nemám na to špatné vzpomínky, já ho fakt miluju, to nejde smazat. Kdyby ty automaty nehrál, tak já sto procentně věřím, že my jsme do teďka spolu. Takový, jaký byl on, jako prostě v osobní stránce ke mně a ke všem, prostě to byl nejlepší člověk, kterého jsem kdy poznala. Je to hrozné ty závislosti, to toho člověka úplně pohltí a vidí jenom to.“ Podle Josefa zůstal vztah s partnerkou nepoškozen, říká, že každý má právo udělat chybu a dostat druhou šanci: „Myslím si, že ten vztah to nijak nepoškodilo, byl jsem rád, že mi nelhala a všechno řekla narovinu, ale jako ano... začal jsem ji trochu víc sledovat, jak ten volný čas tráví. Taky jsem hlídal ty finance, ale myslím si, že to na našem vztahu nenechalo nějakou černou skvrnu. Každý má právo udělat chybu a je otázka, jak se k tomu ten člověk postaví, ona se k tomu postavila čelem a takový člověk si zaslouží dostat druhou šanci. Myslím si, že člověk má dostat druhou šanci a není hned potřeba nad ním lámat hůl, spíš je potřeba mu pomoci.“ Ze vztahu se naučil, že v rodině je velmi důležitá komunikace: „Naučil jsem se asi to, že je fakt potřeba komunikovat a té rodině se věnovat aktivně, aby ten partner nebo i vlastně to dítě nemuselo hledat útočiště někde mimo rodinu a nemuselo svůj čas trávit u automatů.“

- Dopady hraní na další vztahy

Dva z našich čtyř respondentů (konkrétně Dita a Josef) s partnerem zůstali a vztah nadále trvá. Zbývající dva respondenti se nám svěřili, jak vztah s partnerem se závislostí ovlivnil jejich další život a další partnerské vztahy. Filip si stanovil osobní hranice, určující, co je pro něj přijatelné a co už ne, a rovněž uvedl, že by už nechtěl být s někým, kdo je závislý: *„Myslím si, že to ovlivnilo moje další vztahy nebo můj další život a to v tom, že nechcete usínat vedle flašky jégra, nechcete mít vedle sebe partnera, který peníze topí v něčem, co nemá smysl a myslím si, že je pro mě velkým poučením to, že ne vždycky člověk, který má sklony k hraní nebo pití musí být zlý, to není pravda, vždycky se z toho dá nějakým způsobem vyléčit a tím příkladem není bohužel ona.“* Alena už navázala nový vztah a říká, že nemá pocit, že by ji vztah se závislým nějak ovlivnil v navazování dalších vztahů: *„Nevnímám to tak, že bych jako přemýšlela, jestli si znova najdu závislého. Já jsem asi blbá... Jakože by mě to nějak...bože, jak bych to řekla... poznamenalo ten první vztah, že bych už nevěřila tomu druhému. Ne, já jsem to brala jako šanci na nový začátek s někým jiným.“*

6 ZÁVĚR INTERPRETACE DAT

V závěru interpretace dat se budeme soustředit na zodpovězení našich výzkumných otázek, které jsme si stanovili v praktické části naší práce. K zodpovězení těchto otázek by nám mělo pomoci našich **sedm témat**, která nám vznikla z provedených polostrukturovaných rozhovorů:

- Co se to děje?
- Proč mi to děláš?
- Podpora
- Zůstaneme spolu
- Důvěra
- Kdo za to může?
- Strašáci ve skříni

Dílčí výzkumné otázky, které jsme si stanovili výše zní:

DVO1: Jakým způsobem je tato životní zkušenost formovala v dalších životních etapách?

DVO2: Jaký význam přisuzují této zkušenosti v rámci navazování dalších partnerských vztahů?

DVO3: Jaké momenty vedly k setrvání či k ukončení partnerského vztahu?

Neméně důležité je též zodpovědět **hlavní výzkumnou otázku**, která zní:

HVO: Jaká je zkušenost jedinců se soužitím se závislým partnerem?

Jakým způsobem je tato životní zkušenost formovala v dalších životních etapách?

Z odpovědí našich respondentů lze mezi řádky vyčíst, že teprve ve vztahu se závislým člověkem si plně uvědomili, co závislost znamená, jak se projevuje a zejména jaký má dopad na druhého partnera. Všechny problémy, které soužití se závislým partnerem respondentům přineslo, byly nové a pro respondenty dosud neznámé. Respondenti se několikrát dostali do situace, na kterou nebyli připraveni, a přesto ji museli řešit. Navzdory traumatickým zážitkům spojeným se závislostí partnera, si respondenti našli určitá

pozitiva, která jim vztah se závislým přinesl. Mluví především o posílení svých emocionálních a mentálních schopností, jako je například schopnost řešit závažné problémy a zlepšení komunikace s partnerem, která je zásadní pro zdravý a spokojený vztah. Dále si uvědomili důležitost podpory partnera a ochoty dát mu druhou šanci, ale zároveň si také uvědomili potřebu občas myslet na sebe a své vlastní zdraví, naučili se šetřit a uskromnit se, zvolit si životní priority a rozeznat, která věc je v životě důležitá a která nikoliv. Je patrné, že tyto pozitivní aspekty vycházející ze vztahu se závislým partnerem přispěly k formování respondentů v dalších fázích jejich života. Tyto nové poznatky o sobě samých a získané zkušenosti jim pomohly lépe porozumět sobě samým a svým potřebám, a tím pádem se i lépe připravit na budoucí výzvy a situace.

Jaký význam přisuzují této zkušenosti v rámci navazování dalších partnerských vztahů?

Z našich čtyř respondentů dva s partnerem zůstali a jejich vztah nadále trvá. V jednom případě byla závislost v prvopočátku, partnerka se přiznala a měla zájem ji řešit a díky aktivní snaze a podpoře partnera, se jí nakonec podařilo závislost překonat. Ve druhém případě se autoléčba v kombinaci s terapiemi ukázala jako účinná a partnerovi respondentky se již několik let daří nehrát. V obou případech hrál klíčovou roli přístup závislého partnera. Otevřenost, ochota k řešení problému a aktivní podpora měly zásadní vliv na úspěch terapeutických opatření. Důležitá byla také ochota respondentů, dát svým partnerům druhou šanci. Tyto příběhy ukazují, že při vhodném přístupu a vzájemné podpoře je možné vztah udržet pohromadě a závislost překonat.

V dalších dvou případech došlo u partnerů k rozchodu. Důležitou roli sehrála skutečnost, že respondent ztratil důvěru v uzdravení svého partnera, který si závislost nechtěl přiznat a problémy, které se v souvislosti s hráčským chováním nakumulovaly byly téměř neřešitelné, a pokud by se je respondent snažil řešit, tak by se sám dostal do existenčních problémů. V navazování dalších partnerských vztahů, tato zkušenost naše respondenty formovala tak, že si stanovili pevnější hranice toho, co jsou ochotni ve vztahu snášet a co už nikoli. Také si uvědomili, že si již nechtějí najít závislého partnera, aby se vyhnuli opakování podobných problémů. Paní Alena tuto zkušenost i přes všechny strasti, ale nevnímá veskrze negativně a nový vztah bere jako šanci na nový začátek. Nicméně respondenti velmi často zmiňovali, že byla ve vztahu kvůli hraní narušena důvěra, což

můžeme v navazování dalších vztahů považovat za problematické a tato zkušenost může ovlivnit jejich budoucí partnerské vztahy a vnímání důvěry vůči potenciálním partnerům.

Jaké momenty vedly k setrvání či k ukončení partnerského vztahu?

Mezi momenty, které vedly k setrvání ve vztahu můžeme zařadit především sebereflexi partnera, přiznání si závislosti, skutečná snaha závislost řešit, ale i snaha udržet rodinu pohromadě a vidina lepších zítřků v případě, že by se partnerovi podařilo závislost překonat. V opačném případě, v případě ukončení vztahu, je to naopak nepřiznání si problému, neochota jej řešit. V jednom případě respondent odmítl partnerku, která si závislost nechtěla přiznat, finančně dotovat a přes snahy partnerce pomoci, vztah ukončil. V druhém případě respondentka ztratila v partnera důvěru kvůli jeho opakovanému lhaní a vzhledem k tomu, jak se finanční i partnerské problémy ve vztahu nakumulovaly, se rozhodla ve vztahu nepokračovat i přes to, že partnera velmi milovala a popisuje ho jako svou životní lásku. Hraní jejich vztah zničilo, jak sama uvedla. Je zde patrné, že neúspěšné řešení či neřešení závislosti může mít devastující dopady na partnerské vztahy. Tyto situace ilustrují, jak může závislost ovlivnit nejen samotného závislého, ale i celý vztah a rodinný život, až do bodu, kdy není možné udržet vztah pohromadě.

Jaká je zkušenost jedinců se soužitím se závislým partnerem?

Z výpovědi respondentů můžeme říci, že jejich zkušenost se soužitím se závislým partnerem nebyla pouze negativní. Všem to sice přineslo problémy, které pro ně byly nové, neznámé, choulostivé ve vztahu k okolí a obtížně řešitelné, ale každého z našich respondentů toto soužití obrnilo do dalšího života a mnohé se o sobě i o partnerovi dozvěděli. Pro toho, kdo nemá vlastní zkušenost s životem se závislým partnerem, je těžké plně pochopit, jak stresující a náročný takový život může být. Z rozhovorů s respondenty je zřejmé, že i po dlouhé době společného života s partnerem existuje mnoho věcí, které člověk o partnerovi neví a čím ho partner může třeba i nemile překvapit. Respondenti se stali odolnějšími vůči stresovým situacím a dalo jim to určité ponaučení do budoucna, avšak za vysokou cenu emocionálního zatížení a finančních problémů, které s sebou závislost přináší. Během rozhovorů se ukázalo, že respondenti neprojevovali vůči partnerovi žádné pocity zloby, i přesto, jak moc obtížnými situacemi spojenými s jejich závislostí si prošli. Namísto toho byli smíření s tím, co se stalo, a někteří dokonce svůj

vztah viděli i přes všechny obtíže v pozitivním světle, a nahlíželi na něj jako na něco, co člověka může potkat a musí se s tím poprat. Tento přístup poukazuje na jejich schopnost přijmout situaci takovou jaká je a vzít se z ní ponaučení. Takové postavení může také naznačovat hlubší porozumění a respekt k sobě samým a k vlastním vztahům, což může být cenné pro jejich osobní růst a budoucí partnerské interakce.

7 ZÁVĚR

Závislost na hracích automatech může postihnout bez výjimky jak muže, tak ženy. Tato závislost není problémem pouze samotného závislého, ale má také výrazný dopad na jeho okolí, zejména na jeho partnera. Finanční a psychické potíže závislého často přesahují hranice jeho osobní sféry a postupně se promítají i do partnerova života. Partneři se často snaží závislému jedinci pomoci a podporovat ho v jeho léčebném procesu. Tato podpora však často vyžaduje obrovskou dávku energie a může negativně ovlivnit duševní pohodu partnera, který se ocitá ve velmi obtížné situaci. Postupem času se tak může stát, že partneři závislých jedinců sami začnou pociťovat značný emocionální tlak a mohou se ocitnout v obtížné situaci, která vyžaduje silnou emocionální odolnost a podporu ze strany rodiny a blízkých. Cílem našeho výzkumu bylo zjistit, jaká je zkušenost jedinců se soužitím s partnerem, který je závislý na hracích automatech. Výzkum byl zaměřen na pochopení dynamiky takových partnerských vztahů a zjištění, jakým způsobem ovlivňuje závislost na hracích automatech nejen samotného závislého jedince, ale i jeho partnera. Naše snaha směřovala k poskytnutí hlubšího vhledu do této problematiky.

V teoretické části naší práce jsme se podrobně zabývali problematikou závislosti a identifikací závislých jedinců. Popsali jsme různé modely vzniku a rozvoje závislosti, jako je biologický, psychologický a spirituální model, a vysvětlili jsme si fáze vývoje závislosti. Dále jsme se zaměřili na patologické hráčství, jeho motivy a dopady na jedince a jeho okolí, a přiblížili jsme možnosti léčby tohoto problému. Nakonec jsme zkoumali specifické vztahy mezi hráčstvím a partnerskými vazbami, abychom lépe porozuměli, jak závislost na hracích automatech ovlivňuje partnerské vztahy a rodinnou dynamiku. Tato teoretická část nám poskytla pevný základ pro pochopení a interpretaci výsledků našeho výzkumu.

V praktické části naší práce jsme si stanovili konkrétní výzkumné cíle a otázky, abychom mohli lépe porozumět zkušenostem jedinců se soužitím s partnerem závislým na hracích automatech. Definovali jsme pojetí výzkumu, včetně výzkumného souboru a použitého výzkumného nástroje, kterým byl polostrukturovaný rozhovor. Dále jsme určili výzkumný design, kterým byla interpretativní fenomenologická analýza, a popsali jsme postup této analýzy. Pomocí rozhovorů s respondenty jsme získali hlubší vhled do jejich prožitků a emocí spojených se životem s partnerem s hráčskou závislostí, což nám umožnilo lépe porozumět jejich perspektivě a reakcím. Z rozhovorů s respondenty vyplývá, že klíčovým faktorem pro udržení vztahu s partnerem s tímto typem závislosti je jeho vlastní snaha a ochota řešit svůj problém. Ti, kteří se rozhodnou aktivně bojovat proti své závislosti a

vyhledat pomoc, mají větší šanci na udržení partnerského vztahu. Pro respondenty, byla tato zkušenost cenná, avšak bolestivá, a mnozí si po ní přejí, aby se v budoucnu podobné situaci vyvarovali. Zároveň věří, že každý člověk, který má snahu bojovat se svou závislostí, si zaslouží druhou šanci. Tato poznání odrážejí hloubku jejich zkušeností a naznačují, že ochota k osobnímu růstu a změně může být rozhodujícím faktorem pro budoucnost partnerského vztahu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- DÁVIDOVÁ, Michaela, 2020. *Patologické hráčství: výskyt, diagnostika, léčba, komplexní pohled na problematiku*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2758-5.
- HAYANO, David, 1982. *Poker Faces: The Life and Work of Professional Card Players*. Berkeley, CA, University of California Press.
- HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.
- KŘÍŽOVÁ, Ivana, 2021. *Závislosti: pro psychologické obory*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-1754-3.
- MATĚJKOVÁ, Erika, 2009. *Řešíme partnerské problémy*. Praha: Grada. Psychologie pro každého. ISBN 978-80-247-2338-9.
- MRAVČÍK, V., ROUS, Z., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., CIBULKA, J., FRANKOVÁ, E. 2021. *Zpráva o hazardním hraní v České republice 2021. 2., upravené vydání* [Report on Gambling in the Czech Republic 2021. 2nd revised edition] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.
- NEŠPOR, Karel, 2007. *Návykové chování a závislost. 3., aktualiz. vyd.* Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-267-6.
- NEŠPOR, Karel, 2011. *Jak překonat hazard: prevence, krátká intervence a léčba*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0009-3.
- OCEAN, Grant, SMITH, Garry J., 1993. *Social reward, conflict, and commitment: a theoretical model of gambling behavior*. J Gambler Stud 9:321 – 329.
- PRUNNER, Pavel, 2008. *Psychologie gamblersství, aneb, Sázka na štěstí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-074-1.
- PRUNNER, Pavel, 2013. *Gamblersství, aneb, Ztráta svobody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-452-7.
- RABOCH, Jiří, HRDLIČKA, Michal, MOHR, Pavel, PAVLOVSKÝ, Pavel, PTÁČEK, Radek, 2015. *DSM – 5: Diagnostický a statistický manuál duševních poruch*. Praha: Hogrefe . Testcentrum. ISBN 978-80-86471-52-5.

- ROGERS, Paul, 1998. *The cognitive psychology of lottery gambling: a theoretical review*. J Gambl Stud 14:111 – 134.
- ŘIHÁČEK, Tomáš; ČERMÁK, Ivo a HYTYCH, Roman, 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2.
- SKÁLA, Jaroslav, 1986. *Alkohol a jiné (psychotropní) drogy: abusus a závislost*. Praha: Avicenum.
- SLOVÁK, Dalibor, DAŇKOVÁ, Šárka, PRZECZKOVÁ, Petra, ZVOLSKÝ, Miroslav (Eds.), 2020. *MKN-10: Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: desátá revize. Tabelární část. Aktualizované vydání k 1. 1. 2021*. Druhé, opravené vydání. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. ISBN 978-80-7472-168-7.
- SMITH, J.A., FLOWERS, P., LARKIN, M., 2009. *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. London: Sage Publications.
- ŠVARŤÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.
- TONEATTO, Tony, 1999. *Cognitive psychopathology of problem gambling*. Subst Use Misuse 34:1593 – 1604.
- WILLIG, Carla, 2001. *Introducing qualitative research in psychology: Adventures in theory and methods*. Maidenhead: Open University Press.
-

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

IPA	Interpretativní fenomenologická analýza
DSM-5	Diagnostický a statistický manuál Americké psychiatrické asociace
MKN-10	10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí
HVO	Hlavní výzkumná otázka
DVO	Dílčí výzkumná otázka

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Témata vzniklá z rozhovorů **Chyba! Záložka není definována.**5

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Zakódovaný rozhovor s paní Alenou

Příloha P II: Přepis rozhovoru s paní Ditou

PŘÍLOHA P I: ZAKÓDOVANÝ ROZHOVOR S PANÍ ALENOU

Rozhovor 1 - žena

Na začátku rozhovoru proběhl souhlas s nahráváním a souhlas o anonymitě.

T: Jak jste se s partnerem seznámili?

R: Jak babička umřela a přestěhovali jsme se z ... (město neuvedeno). To jsme se přestěhovali do ... (vesnice neuvedena) a začala jsem se nějak stýkat s vesnickýma klukama a holčkama, holka teda byla jedna, a tak jsme se nějak seznámili. Ježíš vlastně ne, to ještě babička žila, a to jsme byli na kolotočích na hodech. Tak tam jsem ho jako tam zahlídla. To jsme se tak jako poprvé viděli, to jsem poznávala ten vesnický gang.

T: Kolik vám bylo?

R: Hodně málo. To jsem ještě na základku chodila, tak osmá nebo devátá třída.

T: A chodit jste spolu začali kdy?

R: *První láska*
No to bylo jenom takové fakt jako chození, v těch 15-16. Ale toš to bylo takové chození no, on na gymplu já v Šohaji, jezdil do Strážnice. To byla ta první úplně nejvíc láska asi.

T: Jak jsi prožívala tuto fázi?

R: *První sympatie*
Byla jsem úplně zamilovaná, každé zamilování jsem prožívala úplně stejně, jak asi každá. Jakože, bylo to (pláč) bylo to prostě krásné, smáli jsme se nic jsme si nevyčítali. Nikdo na nikoho nežártil, bylo to takové... *První sympatie*
Když si na to zpětně vzpomenu, tak úplně krásné prostě.

T: Jak se k tobě choval?

hezky chování partnera

R: Hezky, hezky. Nikdy mi neubližoval, spíš jsem možná byla já taková ta... jakože ne tak hodná. Ale

lze vztah

bylo to prostě krásné. Čekala jsem na něj dva roky, když šel na vojnu.

T: Co to přesně znamená hezky? Uvedla bys mi nějaký konkrétní příklad?

*projev lásky
na veřejnosti*

čas pro sebe

R: Tak já nevím... vodili jsme se za ruky, furt jsme se tak ofapkávali, ale zas to nebylo, že bysme na

šticová důvěra

sobě byli závislí a jeden nešel bez druhého nikam no... Byla tam ta důvěra no.

T: Od těch 15 jste byli teda pořád spolu?

seriově rozchody

R: No byly tam nějaké jakože, malé rozchody. My jsme se furt rozcházel, scházeli, bylo to takové...

osudová láska

Moje kamarádka, co s náma byla v partii, říkala, že vy dva buď se bude muset jeden z vás dvou strašně

daleko odstěhovat, nebo se vezmete. To mi říkala, když mi bylo těch 18 a byl na vojně... No tak jsme

se vzali. Čekala jsem na něj a pak jak se vrátil, tak jsem dělala v tabačce a on jezdil do Ž (vesnice

neuveдена), tam měli hospodu a každý večer za mnou jezdil. Já jsem bydlela v H (město neuvedeno),

tak jezdil daleko.

T: Co bylo důvodem rozchodů?

potřeba partnerky si "něco" dokazovat

R: Já jsem se asi potřebovala ujistit, že k sobě patříme, nebo nevím... Že vždycky jsem třeba byla

chvilku s někým jiným, ale jakože ne ve vztahu, ale bavila jsem se třeba s někým jiným... ale jako...

ta jediná

nikdy to nebylo takové jak s M. A on na mě vždycky čekal... nepotřeboval si asi nic dokazovat jak já.

T: Po návratu z vojny jste se vzali?

společně bydlím
R: No začali jsme spolu bydlet, já jsem měla v H (město neuvedeno) byt a jeho maminka chodila do kostela, takže já jsem se ani vdávat nechtěla, ale bylo to tak, že býváte spolek tak se musíte vzít. Mně bylo 22, nám oběma, byli jsme stejné staří. A za rok se narodil syn.
nárození dítěte

T: Jak jste trávili volný čas?

R: To jsme kařili jako, tenkrát dělala mamka v hospodě dole, takže jsme měli vložni stoleček v rožku, a to jsme hrávali karty, nebo kulečník. Byli jsme hodně s kamarádama, na chaty jsme jezdili, nebyli jsme jenom spolu. Byli jsme vždycky partička, jezdili jsme se koupat a v létě na kole. Měli jsme společně úplně všecko, všecko bylo úplně jako perfektní i muziku jsme poslouchali stejnou.
čas spolu
společně
zájem

T: Jaký byl vztah po narození syna?

R: Furt stejně hezký, sem tam jsme se pohádali, ale peníze byly dělala jsem v tabečce a on začal pak malovat pokoje a dělat se sádrosama s jeho bráchou. Na dovolené jsme jezdili jako super to bylo.
čas spolu

T: Co bylo důvodem a obsahem hádek?

R: Já sem to asi řekla blbě... My jsme se spíš tak jako špičkovali jo, že třeba brácha můj když u nás byl, tak jsme se třeba špičkovali a on říká ať se nehádáme, ale my sme to asi nebrali jako hádku, spíš jeden něco řekl a ten druhý mu to tak vrátil, ale jako hádky začaly až začal hrát no.
ještě trochu humor

T: Jak jí přišla na to, že hraje?

R: Já jsem na to sama nepřišla, to bylo... jo to mi volal jeho brácha, že jestli vím že hraje automaty. Já jsem neměla důvod M nevěřit, měli jsme společný účet a všecko a on nechtl abych se to dozvěděla tak si furt něco vymýšlel, začal si asi půjčovat peníze a potom jsem měla noční a volal mi policajti, že
otamovat, jo
zůstat
jo

šok, zadrženi policí *vyjetky ze strany rodičů*
museli M zadržet, a to byl první šok, že ho zadrželi. Já jsem vůbec nevěděla, potom mi to bylo vyčítané

důvěryhodnost
od jeho rodičů, že jsem to nevěděla ale já jsem mu věřila. Peníze jsme měli, takže si asi napůjčoval,
delší zánětlivost
ono to bylo už tak rozjeté, že schovával výpisy ze spořitelny. Čekal až dojde výpis a vzal ho a chodil i
upozornění že neplatím sápo a všecko ale on to schovával. Vybral mi celou výplatu a nic neplatil. Mně
peníze odcházely a nic jsem nevěděla. To on už dělal v kanceláři a dělal účetního se žaluziemi a on to
tam vlastně vytuneloval. To jsem se taky dověděla až od těch policajků.

T: Jak jste tu vzniklou situaci řešili?

podpora rodiny / hledání řešení *vězitelé*
R: Půjčil si od brachy peníze a sedli jsme si a vypsalí komu dluží. Půjčoval si od lichvářů. Tam měl
polopravdy
napůjčované, řekl mi třeba, že toto už je všecko a za tři měsíce zas cosí došlo.

T: Co bylo to první, co jsi mu řekla?

šok *motivace*
R: Já jsem vůbec nevěděla, byla jsem v šoku. Prosil mě. Když ho miluješ tak to nepochopíš, to
setování se vztahem
nepochopí nikdo, kdo v tom nebyl, kdybych ho neměla ráda tak... No bylo to hrozné. Zeptala jsem se
konfrontace
ho kolik, co komu dluží, a tak to řekl, ale neřekl všecko, vždycky řekl, že toto už je naposledy a za tři
měsíce zas se někdo ozval. Pak došel a byl celý dobytý, takže ti lichváři ho zmlátili, chtěli ty peníze
bystré napadení
zpátky. Syn to všecko viděl.
 před dělní

T: Jak jsi to komunikovala se synem?

komunikační situace na vyumu
R: No asi sem mu řekla jak to je... jako že na tom s tatky nejsme dobře... když se zeptal, ale toto si
upřímně moc nepamatuju. On byl aj takový jako... třeš a na nic se moc neptal no. Pak už když jsme
střídavá péče
byli od sebe tak za ním sem tam jezdil, to já jsem mu jako nezakazovala.

T: Myslíš, že si to pamatuje?

R: Já si myslím že určitě něco asi jo, bylo mu asi 10.

T: No teď si to vybavuju. Tak to bylo to bylo vlastně úplně jinak. Vidíš teď si to pamatuj teď si to vybavuju, jak se o tom bavíme on první tuneloval tu firmu na žaluzie a ty záclony, jak oni prodávali, a
pláta se na cestě
to už mě mělo trknout že je něco špatně. Byl bez práce, to ho zavfeli. A byl bez práce a potom začal
cesta do "pohel"
jezdít taxikem. Úplně mi to vypadlo. A jak začal jezdit tím taxikem, tak to bylo úplně to nejhorší, co se
možná stalo. Když měl noční a když nejezdil tak měl hodně volného čas. On už podle mě začal hrát
automaty ještě když pracoval v té firmě se žaluziemi ale tady jak začal jezdit tím taxikem tak to bylo
asi ještě horší totiž víc času a jezdil domů nad řínem a kolikrát se stalo že třeba přijel až ve 12
děla
dopoledne no se vrátit třeba o 6 z noční a nebyl ve 12 ještě doma. Já jsem mu volala a on to nebral a
thau
hrál ty automaty a když jsem se ho zeptala co dělal tak mi řekl, že jezdil, že byl třeba v Rakousku s
thau
nějakým klientem, že nemohl brát telefon řekl, že byl pryč a měl zákazníka z někama, to už si potom
vymýšlel různé věci. Třeba, že vezl toho zákazníka do Rakouska a měl tam dobré rito tak oni tomu
řekli. No a potom to už se to rozjelo ty automaty.

T: Jak ses cítila, když se ti neozýval?

R: *stres by byl háw se kontaktu*
No strašně jsem se cítila nevěděla jsem, co mám dělat nebrala mi telefon někdy třeba i 2 dny
stres
nepřijel domů a pak se z ničeho nic objevil ve dveřích a v podstatě ani nevím, jestli mi k tomu dal
stres
nějaké vysvětlení. Já jsem ty 2 dny co třeba nebyl doma ani nespala a říkala jsem si panebože kde je
sebevražedné myšlenky
teď jsem tam měla děcko a pak mi vlastně říkal, když přišel, že seděl u řeky a nevěděl, jestli má skočit
- 1 -
do vody nebo jestli si má něco udělat a měl už i takové sebevražedné myšlenky. A pak když jsem se

seb. myšlenky

stěhovala z toho činěku tak si pamatuju, že jsme šli do sklepa pro kole a tam v tom sklepe byla normálně od stropu ušlecháná smyčka na oběšení. Tak jsem akorát říkala, že ještě že jsme ho tam nenašli, protože to by byla katastrofa, takže on musel být úplně v prdele a byl úplně sám.

T: Jaký váš vztah byl poté?

laska k partnerovi

R: No už to bylo už to bylo všechno špatně ale furt jsem mu taky asi jak bíbec furt jsem mu věřila.

Zrušila jsem si účet ve spořitelně a tam jsem měla dluhy. Já jsem se tam musela domluvit na

hledání peněz!

spátkovém kalendáři všechno se dalo domluvit, potom jsem musela prodat byt, potom jsem šla do R

(vesnice kam šli) a on potom začal pracovat. No byli jsme od sebe. Prosil mě abysme od sebe nešli, že

rozvod

když odejdu, že už prostě spolu byt nebudeme, ale to to nešlo. Takže jsme se rozvedli, to bylo taky

už 20 let

trozně a já jsem bydlela v R a on býval tak různě po ubytovnách. Syn, když za ním chtěl jít nebo takto

tak se mu to nezakazovala že, byl jeho tatka, takže to jenže to bylo ještě furt to bylo špatně. Jel k

peníze na automaty

němu jednou na silvestra, bral si playstation a vrátil se bez něho. M mně říkal že se byli podívat na

prerobku

ohňostroj a že ho někdo ukradl, takže okradl svého vlastního syna. Já říkám, toto bylo to poslední cos

peníze na automaty

mohl udělat, jakože děckovi, já mu to koupím na Vánoce a ty mu to prodáš.

T: Co jste dělali poté co jste ho konfrontovali?

R: On sepsal, komu dluží, já jsem to nevěděla.

T: Chtěl nějak závislost řešit? Jak se k ní stavěl?

podpora odborníků

R: Jo chodili jsme chodili jsme aj k psychologovi ... psychiatrovi, nevím. Aj já jsem tam byla aj on a

vlastně vždycky šel první on, potom jsem šla za ním já. My jsme tam nikdy nebyli spolu a ten

psycholog říkal že normálně, jako úplně řekl že nejste první ani poslední a že bych se divila, protože on

stereotypy 78

měl vysokou školu neměl jo úplně dodělanou, ale nebyl blbý jo, jakože gympl a toto, on že nejvic

závislých tady mám tady těchto, jakože inženýrů no a tady těch vysoce postavených...ne vysoce

postavených ale vedělaných. Že když jsem mu dal ten test co vlastně dávají ti psychologové tady těm

závislým, že má, jakože vysoký sklon k závislostem.

T: On to vnímal jako závislost?

R: No asi jo, my jsme potom spolu nebyli takže jestli hrál nebo nehrál...myslím si, že snad už ne, ale plácal se v těch dlužích.

T: Pomohlo to, že jste chodil k tomu psychologovi?

R: (Kýve hlavou že ne) Vůbec, ono to bylo furt takové na hovno. Hrozně.

T: Jak se vztah vyvíjel dál?

R: Dál se vyvíjel, tak že jakože komunikovali jsme přes vlastně syna, *od sebe, ale* jakože nikdy jsem ho *kláseš spolu* neodepsala, že by pro mě jako přestal existovat to vůbec ne protože furt ho tam mám (v hlavě).

T: Jak jste řešili dluhy?

R: Já jsem musela prodat byt. *prodáv bytu* Bydlela jsem se synem u našich. On se snažil vydělávat, to jo ale už to už *podpora rod. úst* prostě už to bylo narušené už bych mu asi nevěřila nikdy. Bylo to takové... hrozně. *namiceva*

T: Jsi sama nebo máš nový vztah?

R: *nový vztah* Mám nový vztah.

T: Myslíš si, že Teba že tě tady ten vztah ovlivnil nějak navazování dalších vztahů?

R: Nevnímám to tak, že bych jako přemýšlela, jestli si znovu najdu závislého. Já jsem asi blbá (smích).

T: Jak ti tento vztah ovlivnil další život?

R: Nevím... Asi jako co se týče vztahů, tak asi nijak. Já jsem asi takový důvěřivý člověk víš. Jakože by mě to nějak... bože, jak bych to řekla... poznamenalo ten první vztah, že bych už nevěřila tomu druhému. Ne, já jsem to brala jako šanci na nový začátek s někým jiným.

T: Myslíš si, že ses něco naučila z toho vztahu?

R: Určitě, jako kdybych toto nezažila, tak se asi z každého problému zhroutím. Takto vím, že se dá všechno řešit a říkám to aj synovi, že i kdyby nadělal někde dlouhý, tak se to dá řešit, že hlavně že jsme zdraví. Ale jako, že bych si měla dávat větší pozor, nebo miň důvěřovat, to vůbec ne! Prostě jsem ho já jsem ho milovala.

T: Jak reflektuješ vztah zpětně?

R: Já nevím (septem, pláče). Já ho miluju nemám na to špatné vzpomínky. Prošla jsem si věcmi, kdy to bylo hrozné bez peněz, že jdeš do obchodu a stovku v peněžence a přemýšlíš co koupíš jestli 10 rohlíků nebo plátek chleba, ale měla jsem rodiče že ti mě pomohli, ale já ho fakt miluju, to nejde smazat. Jako mám, jakože hodně vztahů, kde se něco pokazilo a vůbec se nebaví ale, kdyby se tady toto nestalo, kdyby ty automaty nehrál tak já sto procentně věřím, že my jsme do teďka spolu. Takový, jaký byl M, jako prostě v osobní stránce ke mně a ke všem, prostě to byl nejlepší člověk, kterého se kdy poznala jo (pláče). Asi tak ti to řeknu. Je to hrozné, jakože dostala mě úplně, vůbec jsem si nepředstavovala, že to takto bude. Ale je to...myslím na něj každý den, fakt normálně každý den na

něj myslím. Je to hrozně ty závislosti, to toho člověka úplně pohltí a vidí jenom to. Já jsem pak pracovala v baru a tam jsem to viděla furt.

T: Udělala bys něco zpětně jinak?

R: Asi jo, asi bych teď jakože tímto mojim rozumem teď jakože, tak víc komunikace...nebo když už jsem měla takové ty momenty cink, bacha, tak bych možná za ním šla hnedka. Ale já jsem mu věřila až

do úplného konce. Když už jsme spolu nebyli tak začal dělat a myslím si že už byl v pohodě bydlel chvíli, potom bydlel tady u rodičů a bral si i syna, já jsem ho neodstříhla od tašky, jedno jestli hraje automaty nebo ne. V životě ho nezděl ani mě. Někdy se k nám nechoval hrozně. Já jsem si kolikrát říkala i jestli nebyla chyba ve mně, že třeba v tom vztahu nebyl spojený. Ale vlastně jsem jako nepříliš

úplně no to kdy se stala ta chyba kde to nějak začalo fakt nevím, možná že si tehdy řekl, že to chce jako doust tehdy to bylo docela nově ty automaty a prostě do toho spadl no. Ale já zpětně si možná říkám že jsem taky byla blbá, protože si pamatují, jak jsme chodili do hospody. To bylo jedno léto, kdy jsme zavezli syna na tábor a šli jsme tam, že si dáme pivo. A my jsme se znali i s tou obsluhou tak já jsem si tam vyřádala s těma klukama co obsluhovali a on tam začal hrát ty automaty a seděl tam a seděl tam dlouho. A on mě řekl, že to hraje za šéfa, že mu šéf dal pětistovku, že mu má něco vyhrát a já jsem mu věřila. Ale ti kluci, co tam obsluhovali tak museli vidět, že tam chodí hrát častěji a neřekl nic. A říkala jsem mu až už jdeme dom a on mně říká že už tam má jenom 4 otočky že už to vyhraje. To už mělo asi někdy trknout, ale když tomu člověku věříš tak...

T: Jak jsi poznala, že už není cesty zpět?

nemí vrátit zpět, opakování lhani

R: Jak jsem to poznala to prostě když ti řekne toto je poslední už to máme splacené a za 4 za 5 měsíců

další jo další a exekučky, to bylo já už jsem měla ten byt prodaný a ta exekučka došla ještě k té mojí

kamarádce na to dál. Vů, jako že to prostě... to já možná ani nevím kde co měl po půjčované a on měl

kamarády tyto lichváře, protože to byly ty rychlovky, ty půjčky teď je to provident. Dřív to byli 2 borci,

a půjčky si tolik a musíš vrátit dvakrát tolik, tak ho dobyli tenkrát a potom jsem tam s ním šla já,

protože jsem jich taky znala, tak říkám jakože proč mu půjčujete když víte, že vám to nevrátí jako toto

já nechápu, potom ho tady mluvíte. Já jsem měla potom strach i o syna, ale naštěstí se nikdy nic

nestalo. Ani mně se nic nestalo. Já jsem chodila do tabačky abysme měli peníze potom jsem ještě

třeba na odpolední skončila v 10 hodin a šlo se pomáhat na diskotéku do rána abysme měli nějakou

korunu, bylo to hodně náročné teda.

T: Jak jste řešili dluhy?

R: No přešlo to vlastně i na mě. Já jsem měla exekučku na vlastně na plat ještě v baru to se tak dlouho

tahlo. To bylo snad 4 roky po tom. Já jsem si říkala panebože to snad v životě neskončí, to bylo furt

něco. Vždycky když přišla obálka tak jsem měla úplně hrůzu to otevřít co tam zas bude. To si ještě

pamatuju, že když zavíral tabačku, tak jsem dostala odstupně. A to jsem mu to odstupně taky půjčila

já su takový debil. Jo jako nepoučitelná. Ale furt jsem věřila, že se to změní nebo zlepší a že to bude

zas dobrý ale zas si říkám že i kdyby se to spravilo, takže už bych mu nevěřila. Už bych byla furt jak na

trní bych mu volala. Tak jak jsem mu věřila, tak už bych mu asi nevěřila ta důvěra by byla

narušená. Až kdyby šel třeba někam s chlapama tak bych se bála že zas někde hraje přitom jsem mu

nikdy nezakazovala chodit s klukama ale teď už bych se bála. Já jsem nikdy neměla problém mu

dávěřovat a pouštět ho ven s kamarádama ale to se mu aj říkala že kdyby mě zahrnul tak by to pro mě bylo lepší než tady toto. Řekla jsem mu, že aj kdyby si našel nějakou ženskou tak se to dá pořádně nějak uhrát, ale ty okradeš vlastní děcko a tady toto se prostě nedělá. Fakt jako kdyby radši chodil do bordelu a nechával ty peníze tam. Radši než tady toto, protože toto tě dostane úplně na dno. A s odstupem času, když jsem začala v tom baru dělat tak jsem to tam viděla vódycky za mnou někdo přišel a půjč mi dvacku nebo 50 korunu a já ti to vrátím anebo příště už hrát nepůjdu, ale vódycky tam zas šel. Jak už do toho 1 spadneš tak už nikdy nepřestaneš být závislým si akorát prostě... akorát prostě abstinuješ no.

R: Ještě teď když nad tím tak přemýšlím tak vlastně si aj vzpomínám, jak k nám přišli exekutoři a oblepili nám to tam, to bylo taky hrozně. Naštěstí v tom bytě už skoro nic nebylo, protože můj brácha mě řekl okamžitě to pojďme všecko odstěhovat, takže tam už skoro nic nebylo, ale vlastně aj u jeho rodičů to přišli oblepit.

T: Co se dělo potom?

R: No potom jsme vlastně byli od sebe a pak umřel no. Já jsem byla v práci, a zavolał mě vlastně brácha jeho, že M umřel. On byl astmatik a měl ten dýchač. po vesnici kolovalo že si něco udělal, že se oběsil, ale já si myslím že určitě ne. To on už bydlel v Praze a měl tam za ním syn jet, že mu bude pomáhat pokládat podlahy. No ale vlastně ne jel tam a jak mě volal ten jeho brácha, tak mě akorát říkal, že ho našli ležet za stolem, že se prý asi udusil, ale nikdo jiný mě takto nic neřekl já jsem s jeho rodinou skončila, protože oni měli pocit, že jsem ho měla víc hlídat a měla jsem na to přijít dřív. Říkal, že se mu měla kontrolovat výplatiní pásky, ale já jsem mu stoprocentně věřila. pro mě by to bylo

100% - důvěra
ponožkující přijít za svým manželem a zeptat se ho kde máš výplatní pásku a takto ho kontrolovat. Tak

to vlastně takto špatně dopadlo ale říkám si že možná jemu takto lepší, ale je to strašná škoda.

T: Jak ses cítila celkově, vzpomínáš si na to?

R: No v té první fázi jsem tomu nevěřila to byl strašný šok a říkala jsem si proč. Ale nikdy jsem to

nedávala najevo že mám doma problémy. V práci to nikdo nevěděl já jsem to netahala do práce já

jsem se do práce šla uklidnit jak kdyby. Že doma to byl stres a v té práci jsem mohla trochu vypnout.

psych na dně podpora rodiny
ale psychicky jsem se cítila strašně vlastně jsem i zhubla mamka ze mě byla nešťastná snažila se do

mě něco dostat ale já jsem tenkrát jenom kouřila a pila kávu. Nemohla jsem vůbec jíst. Potom mě

teda brácha i tahal na výlety a jezdili jsme, ale furt to bylo takové, že jsem to měla v té hlavě. A potom

je i někoho dohazovali nějakého chlapa, ale já jsem nechála on byl i takový hodný a já asi nemůžu mít

nikoho takto hodného. Ale teď ten náš vztah vnímám prostě pravá láska je jenom jedna a toto bylo

jedna
to to byla ona. Čekala jsem na něj 2 roky na vojnu dítě spolu máme. Toto i přesto hrani bylo úplně

nejvíce ten vztah.

PŘÍLOHA P II: PŘEPIS ROZHOVORU S PANÍ DITOU

T: Jak jste se s partnerem seznámili?

R2: Seznámila nás moje sestřenice na večírku, byl to její spolužák a padli jsme si do oka.

To bylo asi poprvé kdy jsme se viděli myslím.

T: Co se dělo potom?

R2: Potom jsme zase se sestřenkou vlastně... já nevím třeba za měsíc jsme šly na ples a ona ho pozvala ať jde s náma a on šel a vzal s sebou kamaráda. Takže jel s náma na ten ples no... a pak jsme spolu začali tak nějak chodit.

T: Jak jste fázi seznámení prožívala?

R2: Jo tak bylo to fajn... jako i když on byl student a jakože neměli jsme...jak kdyby jakože moc peněz abysme někde chodili, tak jsme chodili na procházky a jezdila jsem třeba za ním prostě. Studoval v Praze, tak jsem za ním třeba jezdila do Prahy a měli psa, takže jsme chodili se psem a tak. Takže to bylo takové... příjemné.

T: Co jste k partnerovi cítila?

R2: Tak ze začátku to bylo jenom takové...jakože úplně že bych byla, jak se říká jako očarovaná nějak, to ne, jako byl mi sympatický. To tak přišlo postupně, spíš to byly takové, jakože byl sympatický a připadal mně chytrý, hezký, takový obětavý, protože neměl otce, ten mu umřel brzo a on byl nejstarší ze tří dětí, tak matce pomáhal a v podstatě bych až řekla, že tu roli otce musel jakoby nahradit, že jeho matce připadalo, že se to od něj jako od nejstaršího očekává. Takže jsem tak jako k němu vzhlížela, že to není žádný povaleč, umí se postarat o rodinu, je rodinný typ a tak no.

T: Jak se k vám partner choval?

R2: Choval se ke mně hezky. Jako úplně konkrétní věci tak to si jako úplně nepamatuju, už jsme spolu strašně dlouho, takže nic takto konkrétního se mi nevybavuje. Jako vždycky se ti chlapi chovají hezky na začátku, nechcou být viděni jako v tom špatném světle jo, jakože spíš bych si možná zapamatovala, kdyby se ke mně v té fázi nechoval hezky, ale jako jo, choval se hezky, byl galantní, když mohl tak mi zaplatil večeři, což většinou nemohl, protože byl chudý student, ale choval se ke mně hezky.

T: Jak jste trávili volný čas?

R2: No tak chodili jsme s tím psem, měl motorku, takže jsme si na ní občas někam vyjeli, k vodě třeba se koupat chodili jsme dost často s tou sestřenkou a s jejím přítelem, občas jsme chodili jakože ne že úplně po hospodách, tenkrát jakože byly spíš takové restaurace, ale přijde mi, že v té době se úplně nedalo dělat tolik věcí jak teď... jako nebylo takové vyžití ... on sice posiloval ale to mě nebavilo, takže jsme chodili na takové spíš ty randíčka – no klasické.

T: Měli jste nějaké společné zájmy?

R2: Asi nějak jako úplně ne, jakože takto úplně nějaký společný zájem jsme neměli... On posiloval, já jsem neposilovala. Ale to nemusíš mít přece úplně stejný společný zájem. Jakože ano, měli jsme stejné názory na svět a na všechno, jako v tomto jo, to jsme si rozuměli, ale neměli jsme úplně jako nějaký společný koníček, který bysme dělali spolu, prostě jsme si sedli a "kliklo" to tam. On hrál tenis já jsem ho nehrála a prostě ty sporty co

dělal on mně vůbec nic neříkají, posilování, tenis a takové věci. Pak se nám vlastně narodila dcera, tak to jsme měli společné.

T: Jaký byl váš vztah po narození dcery?

R2: Tak on ještě studoval pořád, takže furt to bylo hezké, ale většinou vlastně jsem se o dceru starala já, on jenom dojížděl, když měl čas – většinou na víkendy, protože byl v posledním ročníku na vysoké a měl vlastně státnice a musel se učit, spolu jsme nebydleli, já jsem bydlela u rodičů, on byl přes týden na kolejích a pak bydlel u matky. Jeho matka mě neměla a nemá zrovna v lásce, takže mi často i připadalo, že tomu našemu vztahu nepřeje, a i když partner přijel na víkend, tak mu nachystala spoustu práce doma, aby za náma nemohl jet. Potom teda když dostudoval tak jsme se vzali a vlastně mu se podařilo sehnat takový nějaký malý byt, takže jsme se přestěhovali spolu do bytu.

T: Jaké to bylo?

R2: No tak samozřejmě byli jsme rádi no, jako je pravda že to byla doba kdy ty lidi jako spolu před svatbou nebyli zvyklí bydlet, takže jsme se museli sžívat každý měl jiný pohled na to, co je uklizené a co není uklizené, ale bylo to fajn, protože já jsem byla na mateřské, ale měli jsme spoustu přátel, takže jsme trávili s těmi přáteli jako spoustu času, a i když nebylo, jakože nějak moc peněz, tak to bylo takové... takové bezva období.

T: Jakým způsobem jste spolu trávili volný čas?

R2: To už jsme měli dceru, takže jsme ho samozřejmě trávili s dcerou. Tak jak s malým dítětem, jdete na procházku, jedete na kole, na pískoviště, na nějaké výlety, k mým rodičům, takže tak jako klasicky.

T: Jak jste přišla na to, že partner chodí hrát automaty?

R2: No manžel přišel o zaměstnání, tím že ta firma, kde dělal tady končila. To byla taková ta firma, co tady po devadesátkách něco prodávala, jenomže to přestalo vynášet, tak firma skončila a za nějakou dobu začaly chodit obsílky, tenkrát ještě nebyl mail, takže všechno bylo tištěné. Chodily i anonymy a vlastně klasicky obálka, ať zaplatí tomu a tomu, takové a takové peníze.

T: Jaká byla vaše první reakce?

R2: No byla jsem překvapená, protože jsem vůbec nečekala, že by se něco takového mohlo stát. Manžel je vysokoškolák a člověk si myslí, že když má takové vzdělání, tak že má něco v hlavě a vůbec jsem tomu nemohla uvěřit.

T: Předtím jste vůbec nic netušila?

R2: No tak když chodí s kamarádama na pivo, tak netušíte. Jako jo, byl doma, nezaměstnaný a chodil tam častěji, ale člověk si řekl, dá si dvě, tři piva, to nás nezruinuje, protože v tu dobu nás dotovali i rodiče a já už jsem chodila do práce, takže to nebylo tak strašné, ten byt byl i malý a neplatil se tam tak velký nájem, takže to nebylo tak hrozné.

T: Pamatujete si, co bylo to první, co jste mu řekla?

R2: No ukázala jsem mu ten jeden dopis a zeptala jsem se ho, co to má znamenat.

T: Jaká byla jeho reakce?

R2: Nejdřív se snažil zapírat, říkal že je to nějaký omyl nebo něco, no ale to jsem mu samozřejmě nevěřila, a tak jsme se pohádali a pak se teda na můj nátlak přiznal, že začal hrát a že už má docela velký dluh, nebo teda na tu dobu to byl velký dluh. Přiznal, že po něm jdou nějakí "podnikatelé" od kterých si půjčil a šlapou po něm, že má ty peníze vrátit.

T: Jaké to pro vás bylo?

R2: Stresující samozřejmě. Je to hrozné, najednou toho člověka vidíte v úplně jiném světle. Máte o něm nějakou představu a najednou vidíte a říkáte si, jak je to možné, že tohle se stalo nám. Vůbec by vás nenapadlo, že tento člověk, kterého už nějaké roky znáte, že by toto prostě udělal.

T: Jaké bylo vaše soužití s partnerem poté co začal hrát?

R2: Je to takové jiné už, jste ve stresu, teď nevíte, co bude dál, co nebude, musíte řešit tu finanční situaci, takže řešíte, kdo by vám mohl půjčit a nechtěl ty peníze hned zpátky. Řešili jsme i co třeba budeme muset prodat, tenkrát jsme měli i takové menší auto, takže to jsme prodali, rodiče prodali pozemek co měli a ještě nám půjčili, takže se to nějakým způsobem "zalátalo".

T: Co se dělo poté co jste ho konfrontovala?

R2: Byli jsme nuceni zaplatit ty půjčky a řekli jsme si, že to zkusíme s náma znovu, nechtěli jsme od sebe odejít, měli jsme malé dítě. Manžel si našel práci, i když horší, tak to byla práce placená a museli jsme nějak žít dál a pomalinku jsme ty dluhy spláceli, rodiče nám i něco odpustili, ale všechno ostatní jsme pomalu poplatili. Sice to trvalo dlouho a několik let jsme si nemohli dovolit mít auto, jezdit na dovolenou a nakupovali jsme opravdu jen ty nejnnutnější věci, hlavně pro dceru jsme nakupovali, ale nějakým způsobem jsme prostě tak nějak žili dál.

T: Jaký byl váš vztah poté?

R2: Dlouhou dobu potom žijete v tom, že jste prostě pořád jak na trní, pokud ten partner někam jde nebo tak, tak jste ve stresu, kam jde a když víte kam jde, tak se zas bojíte, jestli tam ty automaty budou, nebudou, jestli bude nebo nebude hrát, jestli ho to bude lákat. V té době jsme měli jenom jeden účet, do kterého jsem viděla, ale pravda je, že si klidně mohl znovu u někoho půjčit.

T: Rozhodl se partner svou závislost nějak řešit?

R2: Řekl, že ji vyřeší sám. Že nechce nikam chodit, že to zvládne sám.

T: Jak se ke své závislosti stavěl?

R2: On se dost obhajoval, že za to nemohl, že byl ve stresu a byl bez práce a jednou vyhrál, tak si myslel, že potom vyhraje taky a že aspoň donese rodině nějaké peníze a že si připadal méněcenný, že nemá práci ani peníze a že prostě neuživí rodinu a tak.

T: Jak partner svou závislost řešil?

R2: Snažil se vyvarovat místům kde jsou automaty, chodil na pivo tam kde ty automaty nebyly. Dařilo se mu tak střídavě oblačno. Chvilku byl klid a pak se člověk dozvěděl, že si třeba zase zahrál, jenomže to měl tehdy už lepší práci, takže to člověk úplně nepoznal na rozpočtu. Ale jako určitě si párkrát k tomu automatu ještě sedl, ale s tím že by měl zas nějaké šílené dluhy už nepřišel. Byl schopný hrát tak nějak jako "normálně" a prohrál třeba jenom pár tisícovek, což nebylo tak šílené, nebylo to tak, že by z toho byly dluhy, že bychom na to neměli. Částečně bych řekla, že to hraní měl pod kontrolou. Ale po narození druhé dcery přestal hrát úplně a drží se. Jak se snažil to zezачátku řešit sám, tak časem došel k tomu, že aspoň začne chodit k psychologovi a tam dochází do teď a je klid.

T: Jak se váš vztah dále vyvíjel?

R2: Vyvíjel se normálně no, narodila se nám druhá dcera a žili jsme prostě dál v rámci možností normálně.

T: Jakým způsobem se partnerovo hraní otisklo do vašeho vztahu?

R2: No určitě člověk vidí toho partnera úplně jinýma očima. Takové to, jak si zezачátku myslíte, že je úplně nejlepší, tak prostě sundáte ty růžové brýle a vzadu máte takovou kontrolku – ono to možná přijde zase. Takové to neuchlácholit se tím, že prostě teď je rok, dva, tři, čtyři v pohodě, protože nikdy nevíš, z které strany to může přijít.

T: Teď je u vás situace jaká?

R2: Teď je to momentálně dobré, několik let se mu daří nehrát.

T: Chápu tedy dobře, že jste s partnerem zůstala?

R2: Ano zůstali jsme spolu, ale ta důvěra je prostě narušená a už nikdy mu nebudete důvěřovat tak jak na začátku toho vztahu, protože si fakt nejste jistá, co se může ještě stát, nebo jestli nebude třeba zase v nějakém horším období řešit problémy hraním. Ale zas u něj bych řekla, že možná ta závislost nebyla nějak extra rozjetá, že se podařilo podchytit to ještě v začátku.

T: Jak se teď cítíte vy?

R2: Je to ve vlnách, ale vesměs se cítím dobře, x let už je klid. Ale jako jak říkám, občas se bojím, že zase začne hrát. To vůbec nevíte, co se těm chlapům honí v hlavě a někteří chlapi to prostě ty problémy řeší nezdravým způsobem. Ale cítím se normálně, žijeme normální běžný denní život se všema starostma co k němu patří.

T: Co jste se z tohoto vztahu naučila?

R2: Naučila jsem se asi mít vzadu v hlavě furt zapnuté světýlko, že si nemůžu být ničím jistá. Takové to – důvěřuj, ale prověřuj. Ale naučila jsem se asi i nejspíš řešit problémy a o sobě jsem se dozvěděla, že jsem vlastně docela silná ženská, že mě asi jen tak něco nepoloží, kdyby jo, tak bych se z toho už dávno zbláznila.

T: Jak zpětně tuto zkušenost reflektujete?

R2: Zpětně to беру jako něco, co tě v životě může potkat a musíš se s tím porvat.

T: Udělala byste něco jinak?

R2: Ne, asi ne. Nemám tohle ráda, takové to – tohle bych udělala jinak, vždycky jsem jednala tak jak jsem to cítila a jak jsem si myslela, že je to správné, takže bych nic jinak udělala a s manželem bych i teď zůstala.